Масса а мехкашкара пролетареш, вӀашагӀкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГӀалгӀай обкома, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган («СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 113 (4554). ШИНАРДИ, 21 сентябрь, 1971 шу. Мах 2 кап. Газет арадувл 1923 шера денз

Дика къахьегаш хьайоагӀа пятилетка хьалхарча шера Грозненски химически комбината № 1-101 йолча цеха «Б» смена коллектив. Пирогаз арахецара 8 бетта план 23 августе кхоачашъяьча цу смена коллективо укх шера йизза хьалхара моттиг яьккхай социалистически яхье.

Октябрьски цӀейна накъаболхаш шоай дийнахьара декхараш 108 процент кхоачашдеш ба аппаратчикаш.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) аппаратчикаш Н. Солнышкин, Владимири Людмилеи Полешаевгӏар, Н. Карпова, смена кулгалхо А. Кузнецов.

С. ХУГАЕВА сурт.

СИЙЛЕНЦА НАКЪАГӀО ОКТЯБРА ЦӀЕЙНА

Берригa советски нах а санна, КПСС XXIV съезда Директиваш тӀа белгалъяь пачхаьалкхен планаши заданеши толамца кхоачашъяра баьржача къовсама юкъе а баха къахьегаш ба вай республика халкъа боахама дерригача доакъошка болх беш бола нах. Массанахьара ух заводий фабрикай, промыслай, колхозий, совхозий коллективаша доахача толамех дола хоамаш.

Денгара денга шерагӀа яржаш латт хьатӀакхоачаш латтача Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 54 шу дузача ден сийна йолаенна къахьегама яхь. Цу боламо хьахьокх Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхой лакха сакхетам, вай мехка вахаре боккхача лоархӀаме дола из ди кердача къахьегама толамца белгалдаккхара цар шоай ния кхобеш ца хилар.

Халкъа боахам дӀахо дегӀабоалабара эша керттера хьал да къахьегама овсарле дамм дегӀаахар. Цудухьа коллективаша хӀанз эггара чӀоагӀагӀа теркам тӀабахийта безар къахьегама овсарле лакхъелга да. КӀезига моттигаш яц республике къахьегам а производство а леррттӀа вӀаштӀехьъяккхар а, керда техникеи технологии юкъе йоалаяр а бахьан долаш предприятешка, гӀишлошъеча, колхозашка, совхозашка къахьегама овсарле халланза дегӀаухаш. Уж я Грозненски хӀамаш тега объединени, «Чечингушводстрой» гӀишлошъю управлени, Грозненски района № 3 йола сомий-баьцадаарий совхоз, кхыйола коллективаш.

ЧӀоаггӀа лоархӀаме да хӀанз производства эффективность лакхъяра, оборудованех, къахьегама а материальни а ресурсех пайда эцилга тоалара халланза къовсам лоаттабар. Ӏалаьмате шербеянаб хӀаман кхомбаран хьурмат даран тӀехьара болам. Республика дуккхача предприятешкара хоамаш ух продукцега дӀайолха материалаш, электроэнерги,бедал кхояра коллективаша лоаттабеча къовсамах. Иштта бурув тохара балхий Старогрозненски управлене коллективо 410,7 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхояьй укх шера бархӀ бетта, бурув тохара балхий план 125 процент кхоачаш а еш. Цу масало хьахьокх хӀара предприяте, гӀишлошъеча организаце, колхоза, совхоза коллектив цу гӀулакха бокъонца оарцагӀъяьккхача кхомбара йоккхий резерваш корайоагӀаргхилар, хӀаьта партийни организацеша цу гӀулакха уйла е езаш а хилар.

Социалистически яхь яьржача хана хӀара денна хӀана хилац аьнна хул керда творчески инициатива гучаюовлуш; коллектива гӀулакхашта хьалхара ший бехктокхам хӀара болхлочо, колхозхочо, специалиста кхетабеш хилар хьахьокхаш йола моттигаш. Денгара денга дегӀаух производства хьалха латтарий, новаторий мугӀараш. Республика промышленноста болхлой керттера дакъа долча мехкдаьттахоштa юкъе 95,5 процент бараш социалистически яхьа юкъе ба, 70,8 процент ба царех коммунистически къахьегама болама юкъе. Вай парте чӀоаггӀа лоархӀам бу къахьегамхой инициатива, хӀаьта из дегӀайоалаяр партийни организацей керттера декхар лерхӀ. Тахан болхлой, колхозхой, интеллигенце инициатива а хьинар а айленнача хана чӀоаггӀа лоархӀаме да социалистически яхьа кулгалдеча Ӏоаьлча опытах пайда эца, цун формаши методаши дӀахо тоае партийни организацешта хар. Вай хана хӀара коммунист хила веза «вай декхар да кердачун эӀиргаш теркал дар, царна дегӀааха гӀо дар» яхача В. И. Ленина дешай маӀан кхетадеш.

Къахьегамхой хӀара коллективе ба ший хьалха латтараш, оалаш долчча тайпара ший седкъий. Царна карагӀдаьннараштя пропаганда яр, цар методаш, приемаш наха дӀайовзийтар чӀоаггӀа лоархӀаме да социалистически яхь йоаржаяра. Цхьабакъда тӀеххьарча хана цхьаццайолча моттигашка коллективай кулгалхоша а партийни организацеша а бокъонца кхетадац хьалха латтарий хьоккхам мел лоархӀаме ба, дицлалийтад дикагӀйолча опыта пропаганда елга, формально ду яхьа кулгал. Кхыча тайпара лархӀа йиш йолаш дий цхьаболча болхлоша нормаш кхоачаш ца еш хилар, брак яр. Къаьстта во латт нормаш кхоачашъяра гӀулакх цхьайолча гӀишлошъеча организацешка. Къахьегама а пачхаьалкхен а дисциплина телхаяр, болх эсала вӀаштӀехьбаккхар мара кхы бахьан доацаш Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъеча управленена чуйоагӀача №№ 3, 5, 8, 11 йолча СМУ укх шера бархӀ бетта планаш кхоачашъяьяц.

«Социалистически яхь вӀаштӀехьйоаккхилга дӀахо тоадарах» КПСС ЦК дукха ха йоаццаш тӀаййцача соцам тӀа белгалдаьккхад дукха партийни профсоюзни организацеш социалистически яхь йоаржаяра бокъонца уйла тӀайохийташ ца хилар, экономика дегӀаяра хӀанзарча этапаца, а халкъа боахама дерригача доакъошка Ӏилма - технически прогресс дегӀаярца а дувзаденна цун лоархӀам чӀоаггӀа лакхбенна хилар кхетаде доагӀача тайпара цар кхетадеш ца хилар. Яхье баьннарий низ къахьегама овсарле лакхъяра темпаш сихъяра, керда техника юкъейоалаяра керда продукци хьаяра, цун дикал лакхъяра, къахьегам Ӏилмай ларда тӀа вӀаштӀехьабаккхара, къахьегамен общественни дисциплина чӀоагӀъяра, производственни заданеш кхоачашъяра тӀаберзабар шоай керттера декхар хилар кхеталац. Цудухьа шерра боаржабе беза партийни организацеша организаторскии политически болх. Кхетамца пайда эца беза пропагандаи агитацеи ерригача средствашхи формашхи. Социалистически яхь йоаржаеча керттера дар да къахьегама овсарлеи общественни производства эффективности лакхъяра къахьегамхой оарцагӀбахар.

Социалистически яхь йоаржаеча чӀоаггӀа лоархӀаме ба коммунистий хьоккхам. ХӀара коммуниста декхар да нах дика болх бара тӀахьийха ца Ӏеш, къахьегаме ше хьалха латтар. Массанахьа а, массаза а дика хьоккхам телаш, гӀулакхаш вӀаштӀехьдолаш, дисциплина лакха йолаш, шийна тӀадиллача гӀулакхах бола бехктокхам дика кхетабеш хила веза коммунист.

Сийлахь - боккхача Октябра 54 шу дузача денна накъабода мохк. Республика хьалха латтача предприятей, колхозий, совхозий, коллективаша декхараш тӀаийду из цӀей дикача хьоккхамашца белгалдаккхара. Цар лерхӀ пятилетка хьалхарча шера задани ханал хьалха кхоачашъе, производства эффективность лакхъяра ерригача торонех пайда эца. Цар дӀадоладаь дика гӀулакх хьаллаца деза ерригача коллективаша, шерагӀа йоаржае еза Октябра сийна социалистически яхь.

Социалистически яхь берригa нах юкъе озаш хӀама да. Цунна юкъе бахача республика къахьегамхоша шоай низ, хьинар, хьаькъал КПСС XXIV съезда решенеш толамца кхоачашъяра тӀадохийт.

Сийлахь-боккхача Октябра сийна

ПЛАНАЛ СОВГӀА — 600 ТОНН

Дика кхебаь хохаш ба укх шера тха совхозо чуэцараш ХӀара гектара тӀара план 100 центнер йолча 150 центнер хохаш баха дош деннад баьцадаараш лeладераша. Керттерча даькъе цхьан бригаде хьалкхедеш да боахаме баьцадаараш. Бригадана кулгалдеш ва нов. Яхьяев. Бригаде цхиъ звено я. Звеношта керте латт баьцадаараш кхедара лакха говзал йола нах.

—Помидораш гулъеш сменах йоъа норма тӀехкхоачашъю тха къахьегамхоша. Кхашкара керда хьувкъам дӀаозаш хьинаре къахьег тракториста Я. Чигорбиева, Х. Говдуханова, кхычар а. Цахаддаш болх бу Галипов Мухьмада гӀулакх деча тогӀан хьисапе хий деттача установка Сменин задани 200 процент кхоачаш ца еш ди дӀадахийтац цун агрегато. ХӀанзчул тӀехьагӀа кхы а 600 тонн сом дӀачубала лаьрхӀад оаха, — йоах звеньеваяс П. Сазоновас. Цо яххача бесса да из, хӀана аьлча хӀанз мара кийчлуш, бац тӀехьа кхачаш бола Ӏажаш чуэца. Кийчъеш латт уж Ӏажаш чубехкара йола яьшкаш. Ухх деношка хьаелларгйолаш я оаха сом делабу моттиг, 900 тонн емкость я цун. Ӏен замалахь совхозо «Горплодоовощторгага» сомаши баьцадаараши дохкаргхиларца дуккхагӀа хургба боахама тӀабоагӀа пайда. Хьалхxе йоакхо е болабеннаб совхоза къахьегамхой тӀадоагӀача шера хургбола хьувкъам дикагӀа хилийтара. Гурахь дӀадувча ялаташта лаьрхӀа 300 гектар лаьтта аьхад совхозо. Зяба лаьрхӀа аьхар 320 гектар да. Хьалхара моттиг дӀахецац бригадира А. Хатаева кулгалдеча номер шиъ йолча бригада къахьегамхоша. Пачхаьалкхенга сом дӀабалара план кхоачашъяьй бригада коллективо. ПланагӀа 482 тонн сом бала безача 490 тонн дӀачубеннаб хӀанзлехьа.

БӀаьсти во ха оттар бахьан долаш генарг долча сомий план кхоачашъе вӀаштӀехьдаргдоацилга хайра тхона. Ги дола сомаш дуккхагӀа хилийтарца нийсденна кхоачамбоацар дӀадаккха торо хул тха. Цунца вӀаштӀехьдоал тха план кхоачашъе. Хьинар кхо ца деш , къахьегарах , дика толамаш доах бригада коллективо. Баьцадаараш дӀадувргдолча кхашка минеральни удобренеш техай. ЦхьоалагӀча кондицега дӀакхоачадаьд дӀадувш дола ги. 10 тонн «Кавказ» яха кердача сортах дола кӀи фу ийцад совхозо. Из дебадара ерригa агрономически мероприятеш юкъейоалаергья тха говзанчаша. Гаьний мугӀараштa юкъе деш дола балхаш дӀадоладаьд сомий бешамашка. Низ хьинари кходергдац оаха парте XXIV съезда решенеш толамца кхоачашъяра.

Ш. БУЛТАЕВ,
Ачхой - Мартана района «Орджоникидзевский» совхоза керттера агроном.

Сеялкаш чу дикагӀбола фийг

Гаьнна ткъовронех хьа а къесташ листо Ӏолег гӀа. Ӏуйренаш шийлагӀа ух тӀехь-тӀехьа. Сеялкаш кхашка яха еза ха тӀакхаьчай.

Цу бехктокхамерча балха кийчо миштa ю хьожаш хилар тхо укх деношка Наьсарерча «Назрановский» совхозе. Фу кийчдара района боахамашта юкъе эггара мелагӀа лелар цигара гӀулакхаш дукха йоацаш.

ХӀаьта а даьнна гӀалат тоаде сиха тохабеннаб укхаза.

ХӀанз-м кхычарел дикагӀа лел укхаза фу кийчделга,—аьлар хьатта тхох кхийттача района фуна лабораторе заведующе нов. Фисенкос.

Да а да из ишта. Хьалха денз из болх беш хьабоагӀача шоай лоалахоел хьалха баьннаб уж фу кийчдара. Ден а бус а ца совцаш болх беш низ бола 4 кӀа цӀенду агрегат я, царех цаӀ «ЗОВ-10» яхар а йолаш (хьалхагӀа шиъ мара яцар болх беш). Темпаш вӀалла ца хийнача тайпара лакхъеннай. ШоалагӀа а кхоалагӀа а чаккхдоахаш кӀа цӀендеш кхаь сменагӀа къахьег болхлоша. ДукхагӀа бараш хьалха денз из болх беш хьабоагӀараш а болаш. 30 гаргга саг хул укхаза дийнахь а бус а духхьал из фу кийчдеш. Дерригa а хила дезача 2358 центнер кӀи фух 2000 центнер хьалхарча классага кхаччалца кийчдаьд. Дисар 2 класс йолаш да. ХӀаьта а дӀахо цӀендеш а Ӏуиал деш а хьалхарчун боарам гӀа дугаш латт из а. Хьинаре къахьег кӀа цӀендеча машенаш тӀа болх беча кхалнаха Товбулатова Хьавас, Шадиева Тамарас, Даскиева Либихана, Озлоева Райхьанта, Костоева Азас, кхыбараша. Шин нормана гаргагӀорт уж хӀара шоай сменах.

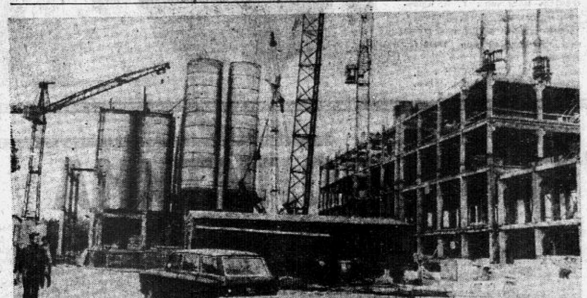
Из берригa болх дика леларах эггара хьалха баркал ала доагӀа уж кӀа цӀенду чоалхане машенаш ца хаддаш кийча лоаттаеча слесара Костоев Ӏалихана. Хьакха дезача даьтта хьаккхеи, мелъенна оаттхал чӀоагӀийя тошаме кийчъю цо уж хӀара смена.

— Электрически ток йоацаш дисача фу ду Ӏа, уж моттигаш касткаста ма нийслой шун совхозе? — хетт аз цунга.

— Эскаре волча хана Ӏомаяь электромонтера говзал чӀоагӀа накъайоал сона хӀанз, —йоах Ӏалихана, —монтераш ца лехаш айса дӀадоаккх аз бахьан.

Дукха салоӀама ха юкъейоацаш цӀендаь а цӀенданза а дола дӀадув ялат дӀа-хьа удадеш сиха хьувз хьатта къонача коммуниста Ильясов Гобе самосвал а. Цунна хов из чӀоагӀа бехктокхаме болх болга.

М. ХАСУЛТАНОВ.

Подмосковье хьалъеш йолча Кузнецовски хьакхарч кхоабача комбинато хӀара шера 108 эзар тонн дулх тергда. ГӀишлошъераш Октябра 54 шу дузаш керттера объекташ яь яха лерхӀаш ба. 14 свинарнике оборудовани оттаяь йоалаш латт. Комбинат хьалъеча дакъа лоацаш ба Подмосковье тайп-тайпарча районашкара кагирхой.

СУРТА ТӀА: комбината территоре тӀа хьалъеш латта комбикормови завод.

В. КУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЙБАШТА — ШОРТТА ДОАКЪАР

Дулха лаьрхӀа хьайбаш леладеча МалгӀабика района «Алханчуртский» совхоза къахьегамхоша чӀоаггӀа йоакхо яьй укх шера доакъар Ӏалашдара. Совхоза механизатораша, кхаш леладераша низ кхобац из болх дика чакхбаккхара.

— КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, доакъара база чӀоагӀъяра хьинаре къахьег тха механизатораша, — йоах совхоза парткома секретара Барахоев Идриса а, совхоза директора Льянов Ахьмада а.

Совхоза коммунисташа яьча собране дийцар укх шера хьалхашка латта декхараш кхоачшдара фу де деза.

Кховзткъа саг чу а воагӀаш вӀашагӀъехка кхаь бригаде кхо звено я совхозе доакъар Ӏалашдеш.

Шоашкара хьоккхам а луш къахьегаш ба укхаза дукха механизатораш. Ялаташ чуэцача хана кхашкара ча вӀашкатохаш а, цох аргӀаш деш а къахьийгар доакъар Ӏалашдераша. Иштта лаьттагӀа елай ши эзар тонн сенаж, аргӀашка хьалъеттай 1500 тонн йол.

— ПланагӀа ши эзари цхьа бӀаьи тонн йол Ӏалашъе декхар да оаха тхоашта хьалхашка оттадаьр. — йоах нов. Барахоева. — Из дош кхоачашдергхилар гуш я да хӀанз деча болхашка хьежача.

ХӀанз укх сахьата доакъар Ӏалашдерий декхар да мамогга сихагӀа силоса лаьрхӀа кхеяь хьаьжкӀаш хьакхар. ПланагӀа 32000 тонн из башха доакъар кӀоага чу долла деза. ХӀанзале лаьттагӀа елай 17000 тонн.

Йол силос кхыдола доакъар Ӏалашдеча кхычарна хьоккхам а луш хьинаре къахьегаш ба боахама механизатораш Баркинхоев Ӏумар - Хьажа, Мальсагов Заьтмахан, Газиев Ӏийса, Булгучев Осман. ХӀаьта аргӀаш дикен сихен дотташ ба Гамбиев Мовлади, Угурчиев Мухьмад, Баркинхоева Кайпа, Базиева Хьама. Лакхара дикал йола доакъар дукхагӀа хилийтарца мара вӀаштӀехьдаргдац маьха дарегӀа дола дулх пачхаьалкхенга дохка.

Укх шера пачхаьалкхенга 900 тонн дулх дохка декхарийла я совхоз. ХӀаьта ер пятилетка чакхйоалаш цун боарам 1400 тоннага дӀакхоачаргба. Уж декхараш мел бехктокхаме да ховча совхоза специалисташа а, берригача болхлоша а шоай берригa теркам тӀаберзабаьб доакъара база чӀоагӀъяра.

С. АЙСХАНОВ.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ЗНАНЕШ — НАХА

Селхан «Правда» тӀа кепатеха арабаьккхаб «Къахьегамхой экономически образовани тоаярах» бола парте Центральни Комитета соцам. Ӏалаьмате боккхача лоархӀамерa декхар оттаду цо дуккха советски нах укх гаргарча шерашка экономически дешара юкъеоза. Вай обществана объективни эшарашкара хьадоагӀаш да из Ӏилма - технически революце, производства экономикеи къахьегама маӀанеи дикалгахьа хувцамаш хиннача хьалашка боахама кулгалдара лакха боарам Ӏалашбе йиш хургьяц социализма экономически законаши парте политикеи оалангара денз йовзаш ца хилча. Вокх оагӀорахьара, экономически кхетам дегӀабаро чӀоагӀду хӀара къахьегамхочун хьинар, парте политика чакхъяккхара тӀехьара сакхетаме къовсамхо из хиларах тарра, наха новкъостал ду шоай хьинар, инициатива, боахамах бола кхетам биззагӀа хьагойтара.

Вайцига лерраргӀа шерлу квалифицированни экономисташ кийчбелга. Укх тӀеххьарча шерашка шозза совгӀа дӀачуийбаьб студенташ цу лостамагӀа йолча вузашкеи техникумашкеи. Экономически знанеш дӀахо лакхъяра кхоачамболлаш дика пайда эц боахама кадрай говзал лакхъяра системах. 14 миллион гаргга къахьегамхой ба партийни комсомольски образоване системе, коммунистически къахьегама школашка, халкъа университеташка экономически знанеш Ӏомаеш. Дуккхача наьха экономически дешар вӀаштӀехьдаккхара даькъе дӀахьалхашкахьа къаьстта боккха гӀа баьккхаб парте XXIV съезд хинначул тӀехьагӀа, цун материалаштеи документаштеи масе метте хьинар долаш шерра пропаганда йолаьча хана.

Дуккхача наьха экономически образовани лакхъяра лоархӀаме опыт Ӏоаьлй Москван, Ленинграда, Белоруссе, Ворошиловградски, Донецки, Свердловски областий, Краснодарски края предприятешка. Дуккхача предприятешка дикка тоаденнад коммунистически къахьегама школай гӀуллакхаш. ХӀаьта а, белгалдоаккх КПСС ЦК соцам тӀа, боахама кадрай, производства организаторий, специалистий, болхлой, колхозхой экономически образовани дӀаяржари цун чулоацами хӀанз укх сахьата хӀанзарча дӀадехарашa ма яххара бац. Производства кулгалхой, къаьстта а доалдара юкъерча звенох бараш хӀанз а берригаш бац экономически анализа навыкаш йолаш, тӀаийеча решеней корта бе, коллективо баьча балхах хьахиннарий производства эффективноста позицешкара мах бе ховш. Иштта доагӀаш да из дуккхача инженераштa а конструкторашта а. Технически прогресс сихъяр духьа лоаттабеча къовсаме инженерно - конструкторски болх хӀанз тӀа тӀа айхагӀа бувзалу экономически чуйнца, хӀаьта цхьаболча вай специалисташта ца тоъараш духхьал экономически знанеш а я.

Боахама планаш толаме кхоачашъяра тӀехьа дерригача халкъо лелаеча яхьа результаташ хӀара къахьегамхочо шийггара лоацача даькъах тийша я. Из лоацаш дола дакъа а дуккхача хьале квалификаце боарамга хьежжа хул. Цудухьа чӀоаггӀа лоархӀаме да экономически кийчо елга квалификаце хила декхарийла йола лоархӀаме оагӀув санна лархӀар. Цхьабакъда, хӀанз а берригаш а бац производственникаш конкретни экономика Ӏомаеш, ресурсаш дикагӀа фу дича лораергья бокъонца ховш. Пачхаьалкхен заданеши социалистически декхараши кхоачашдара хьалхара бехктокхам хетаргболаш, къахьегамен производственнии дисциплина телхаерашца машар хургбоацаш йола уйла дег чу йоссаяьяц цхьаболча болхлошта.

Экономически знанешта ларде дилла деза, йоах Центральни Комитето, КПСС XXIV-ча съезде кийчъяь парте экономически политика, дегӀаенача социалистически общества законерностааш, доалдара ленински принципаш кӀоаргга Ӏомаелга. Доалдара ерригача звеньяьй кулгалдеча кадрашеи специалисташеи шоай знанеш шеръе еза институташка, квалификаци лакхъеча факультеташкеи курсашкеи, школашкеи актива теоретически семинарашкеи, марксизма-ленинизма университеташка.

Ӏомабаро керттера лерхӀар — производства эффективность лакхъяр, къахьегамхошта коммунистически кхетам балар духьа лоаттабеча къовсаме наьха творчески хьинар дӀахо айдар. Нагахьа санна берригача болхлошта экономически анализ а хой, уж лархӀа Ӏомалой, къахьегама правилаши методаши, шоай говзал цар хадданза эргайоахаш тоайой, халкъа рузкъа кхомбеш дӀаухийте, тӀаккха цунах аьттув боалл пачхаьалкхен а, общества хӀара члена а. БӀаьхагӀа хургба вай мохк, кхы а лакхагӀа айлургба советски наьха вахара боарам.

КПСС ЦК соцамо лоархӀаме декхараш оттаду экономически дешар вӀаштӀехьдоаккхараштa хьалхашка — партийни, профсоюзни, комсомольски комитеташта, боахама кулгалхошта хьалхашка. Царна тӀалатт эггара хьалха цу документа чулоацам, цун боккха экономически социальни лорхӀам шоай коллективашка дӀабовзийтара, Центральни Комитета указанеш кхоачашъяра тӀадерзадаь хьадда гӀулакхаш вӀаштӀехьдахара декхараш. ДӀахо а дегӀакхувла йоагӀа шоаш ийса хилар хьахьекха йола экономически хьехам балара формаш. Цу цхьан ханна лаха деза экономика Ӏомаяра къахьегамхой тӀаберзаберг бола наькъаш. ЧӀоаггӀа лоархӀаме да дика пропагандисташ хьахаржар, занятеш яра эшача техническа база, гойтара пособей, помещеней йоакхо яр. Кадраш кийчъярах йола мероприятеш коллективни договораштеи коллективаш социально дегӀаахара планаштеи юкъехкахьар гӀойленагӀа да.

Шерра организаторски болх чакхбаккха безаш я министерстваш, хӀаьта лакхерчеи юкъерча специальнии образоване Министерство — дешара-методически болх. Цар декхар — болхлой ерригача керттерча категорешта хетаргахьа йола экономически знаней объемаш къоастаяр, дешара ханаш оттаяр, дешара планаштеи программаштеи юкъе доагӀаш дола хувцамаш дар, кхыдола дешаш сихха кхоачашдар. Доккхий декхараш оттадаьд кепайоазон, радио, телевидене, «Знание» яхача общества болхлошта хьалхашка. Де дезаш дукха хӀамаш да дешара пособеш хьаяра, экономически знанештеи хьалха латтача опыта карагӀдаьннараштеи шерагӀа пропаганда яра.

Къахьегамхошта экономически кхетам балара тӀаберзабаь никъ — советски наьха, коммунизм хьалъечун гӀулакхаш массе оагӀорахьара дегӀаккхувлара парте ещ йола йоакхо цӀаькха а къаьрга хьахьокхар. Кадрай знанеши говзали лакхагӀа ме хул дикагӀа кхоачашъергья КПСС XXIV съездо кийчъяь халкъа боахам дегӀабоалабареи халкъа вахара боарам айбареи планаш.

(17 сентябрера «Правда» передовая).

ФРГ ФЕДЕРАЛЬНИ КАНЦЛЕР В. БРАНДТ ЦӀАВАХАР

СИМФЕРОПОЛЬ. (ТАСС корр.) 18 сентябрь. Тахан цӀавахар КПСС ЦК Генеральни секретараца Л. И. Брежневца вӀашагӀкхета вена Крыме хинна ФРГ Федеральни канцлер В. Брандт.

Симферопольски аэродроме В. Брандт накъавоаккхаш вар Л. И. Брежнев а, хӀаьта иштта Украина КП Крымски обкома хьалхара секретарь Н. К. Кириченко а Крымски облисполкома председатель М. Н. Чемодулов а, кхыбола официальни нах а.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТА II СЕССИ ГУЛЪЯРАХ

Къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполкомо городской Совета депутаташка хоам бу шинарча дийнахь, 1971 шера 28 сентябре 15 сахьат даьлча Грозненски городской Совета шоллагӀа (XIII-гӀа хержа) сесси гулъеш хиларах.

Сесси хьаелл КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома политически дешара ЦӀен йоккхача зале (Красни фронтовикий ул., 14).

Дувца отталеш дола дош да:

Харжархоша городской Совета депутаташта денна наказаш кхоачашдара чаккхйоахача мероприятей хьакъехьа.

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМИЙ ПАРТИЙНИ СОБРАНЕШКАРА

ЛАКХАГIА АЙБЕ ЯХЬА ЛОАРХIАМ

Республикера берриг къахьегамхой а санна, Грозненски депо вагонникаш социалистически яхь юкъебахаб шера план ханал хьалха кхоачашъяра.

БархIлагIча пятилетка декхарех дика лоархIабаьб вагонникаш. ХIанз Октябра сийна ихь йолаьяча хана а, цар рапорт деннад дIабахача бархI бетта декхараш кхоачашдарах. Мехкдаьтта продукташ чуйотта цистернаш кийчъяра задани 104.2 процент, мехкдаьтта сийрда продукташ чуйотта емкосташ кийчъяра план 108,7 процент кхоачашъяьй.

Иштта тIехкхоачашдаьд вагонашта ремонт яра, чархаштей воздухораспределителаштей ремонт яра социалистически декхараш. 15 августе а тIехьа кийч а яь дIаоттайир 6700 цистерна, 9 эзар сом паччахьалкхен ахча кходаьд. хIаьта планал совгIа баь пайда 56 эзар сом хилар.

Иштта да производственни хьоккхамаш. Уж иштта лакхде вIаштIехьдаьннад цу коллективе партийни организационни балха боарам дикка лакхбаларах а, социалистически яхье хьалхле коммунисташка хиларах а.

Цу хьакъехьа дар отчетно-хоржамий партийни собране хинна къамаьл. Ше отчет еш цу хьакъехьа дийцар партийни бюро секретара нов. Мелькумова.

900 совгIа саг ва депо къахьегаш. Царех 200 гаргга саг коммунист ва. Уж дIабийкъаб 3 цеховой партийни организаци 16 парт-группси.

Партийни организаце тIагIертта болх бар бахьан долаш массехк шу хьалха машеннаькъахошта юкъе эггара хьалха вагонникашта елар коммунистически къахьегама коллектив яха сий дола цIи.

Укх шера июле машеннаькъахой Дорожни профсоюзон Къилбаседа-Кавказски машеннаькъа Управленен решени яьй из еза цIи коллективана цIаькха а чIоагIъеш. Из чIоагIъяьд 600 совгIча коммунистически къахьегама ударника, 4 цеха, 8 сменача, 5 бригадана.

Цхьабакъда, из решени а яь. Дорпрофсоюзон наькъа управленен белгалдаьккхар, коллективаца кхетама болх бара даькъе цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар.

Из нийса аьннад, хIана аьлча хадрашта кхетам балара гIулакх дика вIаштIехьадац укхаза. Ше къамаьл деча хана коммуниста нов. Козорзова ма аллара, технически хьажар хулача пункте кхоачамболлаш уйла тIаяхийтац вагонашта ремонт дика яра, брак йолаш бу болх. ХIаьта из техкача гучадаьннад брак яьраш къона болхлой хилари уж Iомабара цIенхаштта теркам тIабохийташ ца хилари.

Цу автоконтрольни пункта сменерча коммуниста нов. Малецке цу пункта балха хьакъехьа отчетни собране ше къамаьл деш чIоагIа критика йир цехови партийни организаценей партбюроней пар дуккха гIалаташ даь хиларах. Цхьабола коммунисташ массаза а хилац хьоькхам телаш. Масала, коммунист нов. Ткаченко къахьегама дисциплина чIоагIъе еза яхаш кхайкадеш хулар массаза я. ТIаккха, юххера а, ше дир нийрча гIулакх, хIаьта из бахьан долаш цунна партийни наькъаца чIоагIа бехк а бир.

— Тха коллективе, — аьлар нов. Малецке, — яхийта йоагIача тайпара уйла тIаяхийтац социалистически яхь вIашатIехьъяккхара дешашта. Наггахьа мара итогаш яц дийнахь е бус смена баьча балха, хьалха латтарашта поощрени яц. Цул а вогIа да цхьаькха: балха тIа брак яьрашта премеш телаш я хIаьта цIена болх бераш юстара бусаш а нийслу моттигаш. Цудухьа, цкъаза чIоагIа новкъа да из вIалла. да йиш йоацаш дола гIулакх шийна бIаргагушшехьа а, моттигера профсоюзни организаци Iадда Iеш хилар.

Пенгазета редактора коммуниста нов. Богомалова дийцар, пен кепайоазув вагонникий коллективе чIоагIа лоархIаш хиларах.

Цхьабакъда, пенгазето кхоачамболаш дувцац социалистически яхь мишта лел. Депо во вIаштIехьбаьккхабац агитационаш болх, цун шийна радиовещани я. Делкъийга хIама дуача мукъача сахьата цу средствашца лоацца дувпа йиш яр: хьалха латтараш малаш ба, социалистически декхараш кхоачаш хьан ду, тIехьа теккхараш малаш ба.

Социалистически яхь лелаяра новкъарле еш долча кхыча бахьанех дийцар кхыча коммунисташа. Нов. Гончарова йоахар, халахете а, цехашка хIанз а я къайна оборудовани, дуккха ха хьалхагIа дена мегаргйоацача яьйна инструмент тел болхлошта.

Автоконтрольни пункт я депо коллективе. Цу цехерча наха хьинар ца кходеш къахьег, къахьегама дисциплина чIоагIъю, балха тIа а, ара а шоашкара хьожхам гойт, отчетни собране къамаьл деш цу цеха парттруппорга нов. Тихонова аьлар.

— Тха цехе 6 коммунист ва. Царна массанена а тIадехкан цар кхоачашдеши партийни гIулакхаш да. Цеха коллективе мел вола саг шоайла яхье ваьна ва. ХIара денна смена чакх массаза йоал, тхоай декхараш мел кхоачашдаьд хьожаш итогаш ю оаха, хьокхамий доска тIа гойт уж.

Шийна тIадехка партийни гIулакхаш чакхдахара, производственни декхараш кхоачашдара хьакъехьа хIара коммунистага отчет йолийташ Iаьвал да партийни группа. Укхаза дика вIаштIехьбаьккхаб агитационни болх, производственни толамаш тIаяздеш дневник леладу.

Партийни собране дакъа лаьцараша чIоагIа уйла тIаяхийтар «Социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга дIахо а тоадара хьакъехьа» КПСС ЦК баьча соцама.

ХIанз Сийлахь - бокхача Октябра 54 шу дизара сийна къахьегама вахте эттаб вагонникаш. Массе метте керда, доккхагIдола социалистически декхараш тIайийцал.

Депо коммунисташа партийни бюро болх нийса а лаьрхIа, партийнии кхетамен болх тоабара тIаерзаяь шерра решени тIайийцар, хIаьта цо новкъосгал дерга социалистически яхь дIахо шерра йоаржаяра.

С. ВОРОНИН.

КПСС XXII съезда цIерагIча Ленинградски Металлически заводерча массазарча производственни совещане (ПДПС) болх дикка тоабаьб, завода юкъарча массазарча производственни совещане шийна болх завода 15 цеховойчар болх ларде а лоацаш нийсбаьб. Парткомон завода профсоюза комитетон хьалхле а лелаеш, совещане шийна болх парте XXIV съезда решенеша хьалхалоаххача тайпара, шийна балха юкъевоалаваьв болхлойи гIулакхерча наьхен собранешка хержа эзарнел тIех активист.

Цу массови организаце викалаша завода ерригача подразделенешкара моллагIдола кхоачамбоацар гучадоаккх.

Завод общественни директе (иштта оал ПДПС-ах) дувца оттадеча деша юкъе хул производства лоархIаме проблемаш. Укх деношка активисташа тIахьожам оттабаьб, мероприятеш белгальяьй мехка йоккхагIйола 100 эзар киловатт низ бола газови турбинаш арахецача. Ши шу да цу «сотка» образец хьаяь, хIанз сихлаь кийчо еш ба уж турбинаш арахецара, лоацъеш я деталеш кийчъяра график, хала балхаш аттача дахара предложенеш тел.

Металлически завода общественни директе балхо торо еннай хIара болхлочуни гIулакхерча саген завода доал деча даькъерча шийна бокъонех бизза пайда эца. Цудухьа совета активисташа эзараш болча директораша дика болх бундаь да из, йоккхача завода бу болх толаме хилар.

СУРТА ТIА: модельни цехера производственни совещани. Цига дакъа лоацаш ба (аьрдехьара аьттехьа) завода ПДПС председатель инженер-технолог В. В. Севастьянов, модельщиккий бригадир коммунист А. В. Гаврилов, ПДПС цеховой президиума председатель модельщик Г. А. Сорокин, модельщик А. Г. Мясников. Газови турбина корпуса кечалаш ергйолча моделий дош къоастадеш ба.

С. СМОЛЬСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

МАЬХЕРА ПРЕДЛОЖЕНЕШ

Республика новатораша шерра шера эзараш рационализаторски предложенеш, изобретенеш кийч а еш хьачутел. Цхьяраш юкъейоалаьчул тIехьагIа пайдане хиларга хьежжа массехк бетта е массехк шера ях. Лохе царех цхьайолчарех лаьца дувцаргда вай.

Ховш мадарра, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводашкара хьауха хий Шолжах хьадетталу. Шолжах хьаккеталехьа мехкдаьттахи мехкдаьтта продуктехи цIенду из хий. Хий цIендара дукха средстваш хьахец паччахьалкхено. Царех цхьа тайпа да хий сецаду йоккхий моттигаш хьалъяр. Цар чу цIаькхаза а мехкдаьтта продуктех цIендаь хьаIийтачул тIехьагIа мара хьаккетац хий Шолжах.

ГрозНИИ производственно-товарни контораи рационализатораша А. И. Столова, Н. Г. Матова, В. Х. Мыца, кхычар керда хий сецаду моттигаш (амбараш) хьа а ца еш белггаларча участке Шолжа руслах пайда эцилга могадеш предложени кийчйир. Мехкдаьтта заводашкара эггара дукхагIа бIеха хий хьаухача моттиге кхо километр гаргга гола а етташ доагIа Шолж. Авторий предложенех лаьрхIа кхозза лоацагIа даьккхача канала чу гIолла Iодахийтар Шолж. ХIаьта хьалхагIа голаш а етташ из денача моттиге заводашкара хьауха хий сецаду пруд хьабир. Из бахьан долаш хий дикагIа цIенде йиш хиннай, хьалха санна гонахьара фо а бIехлац. Массехк шу да из предложени юкъейоалаяь, хIанз а тIехьа дайнадац из пайдане хилар.

Заводской района промышленность технически хица Iалашъяра искусственни Iам хьабаьб. Шолжа чих хьалбизаб из. ЛаьрхIа канал а даьккха 7 метр лакхен километр совгIа йIаьхен плотина хьалйир. Дукхача шерашка лаьтта тишъеннача плотинах хий чакхдувла доладелар. Заводаш совцае езача дIакхоачаш кхерам тIаэттар. ВIалла тIехьа а ца доахаш сиха плотина тоае езаш дар гIулакх. Проектни организаце плотина тоаяра проект оттайир. Цу способагIа геттара дукха гIуми жагIеи хьагIаоза бIеар араяьара. Дукха автотранспорт, механизаце средстваш, болхлой эшар цу балха. ДIадахийта дезаш хиннар 800 эзар сом гаргга дар.

Цхьабакъда, гидромеханизаце средствай новкъосталца кердача способах плотина чIоагIъелга могадир инженера - гидротехника А. Ф. Сморкалова. Автора предложенех Iам чура баьккхар жагIа (цу чу совбала а бар из). ТIаккха плотина лалла саьргех йийцача секцешка чубеттар.

Из бахьан долаш халагIа мел дола балхаш де дезанзар, паччахьалкхенна 300 эзар сом кходе йиш хилар. ХIаьта вокх проектагIа йоае езаш хиннача кхозза кIезигагIа ха йоайир. Цу предложенех изобретени лаьрхIар изобретеней кердадарийн гIулакхашта йолча комитето. Цу способах пайда ийцар Чернореча пруд хьалбеши, иштта Советски Союза дукхача промышленни районашкеи.

Дукхача заводий, котельни турбашкара хьалъухача кIуро фо бIехдора. ТIаккха цуньцара хьакъестача кIурзо деррига а бIехдора. ХIаьта хIанз кхыча тайпара да гIулакх: цIенденнад фо, города сибат а хувцаденнад. Из дара кIезига хьаькъал дIадаланзар «Гипрогрознефта» инженера Е. И. Буриштейна.

«Замига котельнеш дIакъовлз еза. Коачача доагораца болх барах дукха кIур бу цар. ТIаккха по город бIех а еш, бахача наха антисанитарни хьалаш хьахулийт. Грозненски теплоэлектроцентрала дIайхача хих пайда эца беза» — иштта яр нов. Буриштейна предложени. Цу ханага диллача чIоагIа маьхера идея яр из. Цудухьа Грозненски горисполкомо къоабалийр автора идея. Цу идеях 1957 шера промышленнии нах чубахачен зданешка теплофикаци е йолайир. Городе теплофикаци яра хьалхара аргIа чакхъяьлча зIамига котельнеш дIакъайлар. Из бахьан долаш 700 кочегар кхычахьа балха ваха мукъаваьлийтар.

ХIанз 5 эзар гаргга йолча квартира йIовхал тел. кхи ужжа миссел йолчарна дийнахьи буси дIайха хий хулийт. Тепловойи электрически энерги йоаккхача № 1 йолча ТЭЦ-е я юкхьанцара теплофикаце баяа. Шийна аргIанна по кхомбе вIаштIехьдоалийт. ТЭЦ гаьна йоацаш лаьрхIа станци хьалъяьй. Станце оттаяьй низ бола центробежни насосаш. Цар сахьата эзараш кубометраш дIайха хий дIадохийт. ТIаккха шелделча го баьккхе станце юха чудоагIа хий. Цига турбинашка гIолла хьайоагIача Iанаро юха а дIоахьду. Цо шера 30—35 эзар тонн маьхера доагор кходайт.

Цунца кхоачалац Грознена теплофикаци яр. ТIехь-тIехьагIа сихача темпашца дегIаух город. Дукха нах чубаха а, общественни а зданеш, объекташ хьалъю. Цудухьа цо йолчох кхоачам а ца беш города кхы а йоккхагIа теплофикаци елга дIадех. «Гипрогрознефть» института проектагIа хьалхара теплофикаци елга сиха чакхдаьккхар. ХIанз Грозненски горисполкома соцамагIа города теплофикаци елга шердара проект оттаеш я. Цул тIехьагIа хIанз йолчул шоззен ахаззен дукхагIа хургба йIовхала низ.

ДукхагIа теплофикаци яро доагор кходайт, гонахьара фо цIенагIа хулийт, бахача наьха культурно - бытови хьалаш тоаду. Кердача пятилетка хьалхарча шера дика творчески гIа боах новатораша. Бахача наьха хьал тоадаран дIахо халкъа боахам дегIабоалабаран хьакъехьара КПСС XXIV съезда решенеш йизза кхоачашъяра тIайийрза я рационализаторийи изобретателийи уйлаш. Цуна дIалургда цар деррига шоай хьаькъал.

И. АЛЕКСЕЕВ,
Нохч - ГIалгIай областной Совета ВОИР-а член.

ЯХЬЕ КОТБУВЛАРАШ

Тха завод йоккха предприятия яц. Цхьабакъда, заводе хьаю боккха лоархIам бола продукци. Уж я мехкдаьттахоштеи мехкдаьттахимически промышленностан чIоагIа эша запорни арматуреи мехкдаьтта - аппаратуреи. Цу продукцех вай республике а мехка а пайда ийца Iац. Доазол дехьа кхоач тха завода маркагIа йола продукци. Цудухьа коллективана хьалхашка латтараш бехктоккхаме декхараш да. Уж диззагIа кхоачашдара, вешта аьлча, цхьаккха сахьат доацаш дикагIа продукци арахецара шоай хьинара хьаькъали дIалу завода болхлоша. Из ишта долаш производственни заданеш кхоачашъяр коллектива керттера декхар да. ХIаьта цу даькъе толаме гIа баха мог барти юкъара декхараши цаIаш хиларо вIашкаувзача коллективана.

Кийчъеча продукце дикал лакхъеча, керда резерваш гуча а йоахаш царех пайда ийбелга тоадеча къаьстта доккхий гIулакхаш карагIдувл рационализатораштa. Творчески дика къахьега ховш 26 рационализатор ва заводе. Уж ба инженерно - технически мутIаререн болхлой. Продукци дикагIа хургйолаш, цунга кIезигагIа мах гIоргболаш, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоергйолаш дукхагIа маьхера предложенеш балха юкъекхахьара уйлаш ю рационализатораша. ХIаьта цу гIулакхах цар мишта ка йоал лоха доаладеча масалаша хьахьокх.

Белгалдаккха деза, болхлой идеяш заводе чакхйоахача чоалханеча производственни процессаца ювзаенна хиларца кварталагIа цкъазза итогаш ю баьча творчески балха. Ах шера планагIа 6,25 эзар сома маьха 20 предложени производствана юкъейоалае езаш яр. ХIаьта юкъейоалаяьраш 34 я. Цар шера завода 2102 сом пайда бу. Рационализаторий гIулакхаш дика лелаш хилара бахьан къайле йолаш дац. Завода кулгалхоша, технически отдело цар творчество производствана пайдане хилар кхета а деш, йоагIаш йола йоакхо ю рационализаторий. Цхьаккха идея теркал ца еш йитац, планах болх байт. Шийна гIулакх дика довзаш вола технически отдела начальник Л. П. Семиков рационализаторий балха кулгалдеш хилар а аьттув болаш нийсденнад. Из ше дикагIа вола рационализатор ва. Аьшк кходара хетаяь предложени юкъейоалайир цо. Цох шера 16426 сом пайда бу. ДикагIа йолча предложенех цаI я Н. А. Денисова, В. А. Лоамакина кийчъяьр. Поперечно-строгальни станока тIа фланцашта маркировка яра приспособлени вIашагIъеллар цар. Цу кердачо къахьегама овсарле дикка лакха а еш 2 эзар сом пайда бу.

Духхьал продукци кийчъеш бараш хинна Iац рационализатораш. Творчески дика къахьега Iаьмаб завода энергетикаш а. Масала, хьалхагIа 320 киловатт-сахьат низ бода трансформатор латтар. ТIаккха йоагIачул совгIа электроэнерги йовра. Электроцеха мастера В. И. Божилоас цунна когаметта 180 киловатт-сахьат низ бола трансформатор оттайир. Цох баьнна пайда 2548 сом да. ЦаI шоллагIчоа тара доацаш шийна тайпара пайдане дола кердадараш дукха кхийлад производствана юкъе. ХIанз Октябрьски цIей сийна вахте латт завода рационализатораш.

А. ЧИЧЕЛЬНИЦКИЙ,
Грозненски «Нефтехимзапчасть» завода технически отдела инженер.

АГИТАТОРАИ ПОЛИТИНФОРМАТОРАИ ДОЛЧА НОВКЪОСТАЛА

КПСС КЕРТТЕРА ПОЛИТИКА

ИЙСЛАГIЧА ПЯТИЛЕТКЕРА СОВЕТСКИ ЭКОНОМИКЕИ ХАЛКЪА ВАХАРА ХЬАЛИ

Лев ВОЗНЕСЕНСКИЙ,
экономически Iилмай кандидат

II. ТIЕХЬЕНГАРА ТIЕХЬЕНГА БУВЛАШ ХЬАБОАГIА БУВЗАМИ КЕРДАДАРИ

Советски ийслагIча пятилетка керттера декхар, ховш ма дарра, «социалистически производства дегIаахара лакхача темпай, цун эффективность лакхъяра, Iилма-технически прогресса, къахьегама овсарле сихагIа лакхъяра ларда тIа халкъа материальнии культурнии вахара боарам дикка айбелга Iалашдарах латт».

Пятилетка керттера декхар оттадеча хана эггара хьадхарча плане халкъа вахара боарам лакхбелга хилар цхьа бахьан доацаш дац. КПСС XXIV съезда ДирективаI лоархIамегIара башхало — социальни мероприятеш шерра программа кхоачашъяра, эггара хьалха къахьегамхой вахара хьал айдара саготагIа йола проблемаш комплексной сихен кхоачашъелга Iалашдара тIаерзаяь уж хилар. Съездо оттаяьча программа юкъ-моттиге латт эггара дезагIа дола советски халкъа хьашташ.

Уж хьашташ массе тайпара, дуккха оагIош йолаш да. Укхаза да массане юкъара машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме доаха толамаш а. Даьхен экономически низ лакхбалар а; цун оборонни низ, СССР доттагIийи цхьоагIонхойи оборонни низ а санна, чIоагIбар а; къамий-кортамукъален болами дерригача дунен революционни процесси хьаллацар а; советски Iилма тоадар а; къаьстта а советски наьха вахара материальнии культурнии боарам айбар а.

Харпахьа хургдар, нагахьа санна уж тIеххьара, ма дарра аьлча, хIара деннарен юкъарчал доаццаш долеи хIара дезала а хIара сага а хьашташ сихха хIанз мара теркама юкъмоттиге хиннадац аьлча. Хиннад, къахьегамхошта эша материальнии культурнии хIамаш тIа-тIа диззагIа кхоачашделга социалистически производства, социализма экономически закономерносто лерхIар да. Цунна дола тешал хила йиш йолаш я хьалхарча статья тIа йоалаяь статистически даннеш. ЙIаьхагIча ханара дукхагIа чулоацаш йола массехк цифра дIатIатохаргья вай царна: революци ялалехьарча ханаца нийсйича болх беча цхьаннена лоархIаш йола промышленностерчей гIишлошъечарчей болхлой реальни доходаш 1940 шера 2.7-зза дукхагIа хиннай, 1970 шера — 8-зза, ахархой доходаш а иштта 2,3-ззен 12-ззен.

Халкъа вахара боарам тIа-тIа лакхлуш хиларо хьахьокх, социализмах бола марксистско-ленински кхетам советски действительносте пятилеткагара пятилеткага, шерагара шерага тIа-тIа дукхагIа бакъ хулаш латташ хилар. Социализма хьалашкара вахар материально доллача хIаманца кхоачам хинна, духовно дIаьхий, массане духьа хIаране беча творчески балхах бизза хила дезаш лаьрхIад К. Маркса, Ф. Энгельса, В. И. Ленина. Саг материальной духовной къе вахаш йолча обществах санна социализмах йола миска уйлаш хийра я Советски Союза Коммунистически партена. Цул совгIа, социализмо берригa къахьегамхой материальнии культурнии рузкъашца Iалашбе торо енна ца Iеш, царна эшараш дикка дукхагIа а хулийт, къаьстта — духовни хIамаш. Шерра йовзаш я ленински уйла: «...МассеоагIорахьара керда дIадехараш вайна бIаргагуча хана вай ях: из иштта хила дезаш да, из я-кх из социализм. хIаравар шийна хьал тоаде ловш хуле, берригаш а вахара беркатах пайда эца ловш бале»[1].

ТIаккха хIаьта, нагахьа санна из иштта дале, XXIV съезда лоархIам белгал сенна боах вай советски обществa шоазткъе итт шу совгIча хана хьабеннача наькъа тIа белггаларча даькъе гола техача пункта санна? Цу тайпара характеристика-м ийслагIча пятилеткера керттера декхар оттадеча хана, масала, бархIлагIча пятилетке иззамо декхар оттадеча хана санна доацаш, къахьегамхой вахара хьал дикка тоаделга хьалхарча плане оттадаьдар яхаш кхоачаш хулаш мичай. Белггала, ийслагIча пятилетка керттера экономически декхар XXIV съездо вIаштIехьдоаккхача хана цунна ларде дийшараш-м тешшаме даха тарлуш дола экономически исторически толамаш ма дий. Дикка дегIаена советски обществa экономически потенциал, хIанзарча хьалашка хиланза баргбоацача мехка оборонни низа боарамга кхачар, арахьарча политически арене СССР-он дерригача социалистически дуненон доаха толамаш санна йолча факторий влияниегIа кIоаргагIа гола тохийташ вайга лоста а юларгья, вай леста а ю экономика советски наьха вахар тоадара даькъера дуккхача тайпара декхараш кхоачашдаргахьа.

Цхьабакъда, «кIоаргагIа гола тохийташ» яхилга дегIаахара вай СССР-а цхьа геттара керда никъ дIаболабара маIан долаш да яхилга дац. Ай мичара, Коммунистически парте революци яьннача хьалхарча денношке а денз ше хьабийлла никъ, обществa берригa членаш доллача хIаманца кхоачамбаь хулгеи паргIатта массе оагIорахьара дегIаухилгеи Iалашде аьнна В. И. Ленина вIаштIехьдаьккха социализма декхар тIа-тIа кIоаргагIа кхоачашдара тIаберзабаь никъ лерргагIа хьа мара мича бахь.

Бакъдар аьлча, мехка лоIами прогресси Iалашъяр, карагIдаьна революционни социалистически хIамаш а кхыметтел, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа хиннача тайпара, халкъа вахар ше а лорадар духьа итташ шерашка дуккхача хIамаех бовла бийзаб советски наьха. Цхьабакъда, иштача хьалашка а (нагахьа санна тIема шераш юкъера даьхача ма дий из) даим лакхлуш хьабенаб халкъа вахара боарам (лакхе йоалаяьча даннеех гуш ма дарра), цу хана торонаш хIанзчул кIезигагIа хинна йоллашехьа а. Цу тайппара бIаргаго деза, съездо оттаяьча программа тIара кердадар дайна ца Iеш, юкхьанца денз мохк дегIаахарца кIоаргга ювзаенна из хьайоагIаш хилар а.

Цхьан оагIорахьара из бувзами вокх оагIорахьара XXIV съезда экономически программа кердадари Iалаьмате дукха оагIош йолаш да. Цу оагIоех цхьаяраш белгалйоахаргья вай.

Хьалхаръяр: чакхъяьннача а керда дIайолаенача а пятилеткашка Коммунистически парте шийна керттера теркам тIаахийтаб керттера социально - экономически декхараш кхоачашдара, йоккхийча социальни мероприятеш шерра программа чакхъяккхара. Техникан экономикан, доал дара а планировани яра а, Iилман образованеи, чуIе цIеноши хьалдара а унахцIено лораяра а прогресса проблемашка парти массаза а хьеж, мах бу цар, лостам тел царна, эггара хьалха керттерча маIанца хьалхле а лелаеш: халкъа вахара материальнии культурнии боарам лакхбалара, хIара советски сага вахара хьал айдара, паргIатеи массе оагIорахьареи из дегIаахара тIа-тIа аьттув болашагIа дола хьалаш вIаштIехьдахара цо мишта фу ду а хьожаш. КПСС XXIV съездо белгалдаьд городашкеи юрташкеи бахача наьха вахара боарамаш дIахо гаргадигара, хьаькъалцеи физически беча балха юкъера башхалонаш дIаяхара, обществa берригача членашта кхетам баларен уж Iомабареи, цар унахцIеноi, духовной физически уж дегIаахара декхараш кхоачашдара тIадерзадаь хьадда гIулакхаш а.

ШоллагIъяр: социально-экономически дегIаахара проблемашца парте лелабу комплексни никъ чIоагIбар, дегIаккувлар.

Из бIаргагу, XXIV съезда материалашка парте политике экономически, социальни, политически, идеологически декхараш айхха дувзаденна хиларах а; из бIаргагу, КПСС чакхдоахача хIара къаьстта хьанийцача гIулакхаца, масала, экономике массе оагIорахьара а цхьоагIо йолаш, духхьал шоаш цхьоагIо йолаш хиларца гIулакха толам боаккхаш йола проблемаш увттаеш хиларах а.

Масала, халкъа вахара боарам лакхбара чакхдоахаргдолча гIулакхий программа ше кийчъеш парте оттаду производства средстваш хьаярген потреблене предметаш хьадарген дIухийтача капиталовложеней соотношени тIеххьарчаргахьа эза хувцилга а, чуIе цIеноши культурно-бытовой гIирсаши хьалдар чIоагIа дегIадоаладелга а, бахача наьха ахчан доходаш лакхъелга, тIа-тIа лакхлуш латтача доходашта доагIдоагIаш дола товараш Iалашделга а, дуккха кхыдола хIамаш а. Из бIаргагу, вахара материальни хьалаш тоаделга обществa духовни культура лакхъяларах хьада доацаш, цунца тешшаме, хадаргбоаца бувзам болаш увттадеш хиларах а, иштта кхы дIахо.

КхоалагIъяр: экономически политика кIоаргали цун Iилманцара бувзам тIа-тIа дукхагIа кIоаргбалари. Укхаза хьоахае мегаргья цунна теркам дукхагIа тIабохийташ хилара факт ше а, хIанзарча хьалашца тар а деш социалистически довл леладара ленински принципаш дегIаахар а йIаьхий хилар а, хIанзза белгалбаьккха социально - экономически прогресса проблемашцара комплексни никъ а, дуккха кхыдараш а.

Сенца кхетаде дезаш да советски экономика халкъа вахара боарам мамогга лакхбара декхараш кхоачашдаргахьа кIоаргагIа гола тохар? МаIан малагIа да цу наькъа? ХIанзарча хьалашка халкъа вахара боарам цу тайпара лакхбелга массехк хьалаца белгалдоалаш да.

Эггара хьалха — КПСС программа духхьал дIадехачунца. Парте чакхдоахача гIулакхашца юкъарнал доацаш дувзаденнеи гарггагIареи маIан—советски наьха вахар хIара шера дикагIа, аттагIа, чулоацам болашагIа, сакъердамегIа хилийтарах латт.

Халкъа вахаре боарам халданза лакхбелга нийса экономически хиланза даргдоаца хIама да.

Коммунизм хIальяра чоалханегIара процесс толаме леларо лерхI геттара дукхача къахьегамхой юкъареи профессиональнии знанеш кхы тIа а дикка лакхъелга, хIаьта из де вIаштIехьдаргдац цар вахара хьалаш дIахо тоадарца, цар мукъа ха дикка алсамъяккхарца мара. Знанеш лакхъяра проблема къаьстта сагота хьалхашка отт хIанзарча Iилма-технически революцеца дувзаденна.

Цул совгIа, хIанзарча производства, иштта обществa дерригача вахара а ритм тIа-тIа лакхлу. Цо дIадех шоай къахьегама хьинар юхаметта а оттадеш, къахьегамхошка боккъонца салаIа йиза хулийтаргйолаши аьттув болашагIен дола хьалаш вIаштIехьдахарга дIадохийтар дIахо дуккхагIа хулийтилга, вешта аьлча балха низ Iоабара хьалаш тоаданза даргдоаца гIулакх отт.

Юххера а, производства объем хIанзалца хьа лакхъяларгеи дIахо кхы тIа а дикка лакхъе лаьрхIачунген хьежжа хила деза потреблене объем лакхлулга а, хIана аьлча из ца хилча толхаю цу стадешта юкъера пропорцеш. воспроизводства процессаш, производства шийга долалур хьадургдац, йоагIача тайпара чакхъяргьяц.

Цу белгалдаьхача дерригача бахьанегIа вахара боарам лакхбелга нийса экономически хиланза даргдоаца хIама да социалистически халкъа боахамах хьахиннар а, цунца цхьана цун прогресса эша хьал а да. Цу тайппара, вахара боарам лакхбара тIаберзабаь парте никъ социализма экономически закономерностехи цун Программа йоагIаш йолча позицеехи ког гIортолга еш ба. Социализме обществени производства керттера лерхIар халкъа хьал-торо лакхъелга хилар теркалдеш я КПСС XXIV съездо кийчъяь экономически политика. Цу наькъо белгалдоаккх ийслагIча пятилетке меттел, йIаьххача хана а мехка боахам дегIабар.

Торо дукхагIа хилийтара программа белггала дерригача халкъа маIан долаш я: ала йиш йолаш да, эшараш мел даь а, нийсагIа аьлча, тар ма лу дукхагIча боараме. КПСС XXIV съезда Директиваша теркалдаьэа цхьаккха тайпа къахьегамхой категори, цхьаккха тайпа бахача наьха группа яц. Цигача къаьстта лоархIаме да, парте планаш дерригача халкъен бахача наьха хIара группан вахар тоадара тIаерзаяь ца Iеш, уж материально Iалашбара боарамаш тIа-тIа дукхагIа гаргадигара тIаерзаяь а хилар. Масала, юрташка бахача наьха доходаш алсамъялара темпаш укх тIеххьарча шерашка дикка лакхагIа я (иштта, дагадоххарагIа аьлча, чIоагIа лакхача) городашка бахача наьха доходаш алсамъялара темпаел, хIаьта кIезига алапи телача къахьегамхой группай доходаш алсамъялара темпаш дикка лакхагIа я мохк бIарчча хьанийцача доходаш алсамъялара темпаел. Шийна овлангара хьадоагIача маIанга диллача социализм — эггара нийсхо йолашагIа, эггара сага аьттув болашагIа йола строй, хIаьта парте ерригача экономически политика из бакъ хIама советски наха хIара шера тIа-тIа шаьрагIа бIаргагургдолаш хулийт.

Социально - экономически программа хIара советски дезала тIа-тIа лакхагIа, потреблене Iилман нормашка хьежжа бола вахара материальни боарам Iалашбара тIаерзаяь хинна Iац. Материальни рузкъаш — сага вахаре Iалаьмате боккхача лоархIаме уж дале а — социалистически обществе лерхIараш алхха уж хинна Iац. Сага хила хьакъ долаш долча вахара хьалий шерра комплекс хьаяра хиланза яргйоаца дард мара яц уж. Массе оагIорахьара вахара боарам лакхбара, мукъа ха—из К. Маркса ма яххара, социалистически обществa рузкъан бокъонца бола бустам — дукхагIа хилийтаран цунах пайда дикагIа эцийтаран керда торонаш хьаелл КПСС XXIV съезда решенеша.

(ДIахододар хургда).

АПН.

---

[1] В. И. Ленин. Соч. бизза гуллам, т. 36, оагI. 501.

ДIаходолар. Долалур 16-ча сентябре арадаьннача № 111 йолча газета тIа.

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагIув, 21 сентябрь, 1971 шу.

ХЬУВКЪАМИ УДОБРЕНЕШИ

Партен правительстван оттадаьча тайпара минеральни удобреней производство шеръяро доккхийи бехктокхамей декхараш оттаду юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка. Агротехнически бокъонаш лораеши дуккхагIа пайда баргболчча тайпарей юкъейоалае еза юртбоахаме минеральни удобренеш.

Дукха ха я ховш дола органическо-минеральни моллагIча тайпара удобренеша юртбоахама културай хьувкъам дикка лакхбелга, къаьстта хий дуллача лаьтташка. Цхьабакъда хьалха латтача агротехника комплексай ерригa бокъонаш лорайнча мара йиш хургьяц удобренеех лакха пайда бакхха. Иштта, шоай хаинахьеи дикал лакха йолаши кийчде деза лаьтта, хIаьта дикагIа йолча лоаццача хана вегетационни хьисапеи чудолийташи хий а дилла дIае еза юртбоахама культураш. Ший хаинахьа чакхъяха еза юртбоахама културашта зе деча хIамашта духьала къовсам лоаттабара мероприятеш а. Лакха хьувкъам баккхара лоархIаме да из лоаццача хана боа а ца беш чуэцар а.

Района хьалашка хий дехкача лаьтташка тайп-тайпара органически минеральни удобреней новкъосталца «безостая-1», «Кавказ» сортаех дола гурахь дувча кIина хьувкъам мишта лакхбе йиш я тахка дезаш бар тха района паччахьалкхенна сортоучастка болхлой. Цул совгIа азотни фосфорни удобренеш малагIча хаьашка тайсача пайданегIа я тахка дезаш а бар уж.

Кхаь шера оаха яьча опыташа хьахьекхар органически минеральни удобренеша хIара гектара тIара чуэца хьувкъам бархI—итт центнер лакхбелга. Къаьстта лакхлу хьувкъам лаьтта кхо а дилла хьаьндича. Иштта, хIара гектара тIа итт тонн кхо, 1,7 центнер аммиачни селитра, шиъша центнер суперфосфат, 1,3 центнер калийни тух диллача 10,8 центнер лакхбелар укх шера сортоучастка хIара гектара тIара чуийца кIина хьувкъам.

Опыто хьахьекхар, суперфосфатаца бIаьстн яьча подкормка хьувкъам лакх ца белга. Цудухьа хIара гектара тIа пхиппа центнер а кхоачийташ, ялат дIаделехь лаьтта кийчдеча хана тоссача дуккха пайданегIа да суперфосфатни удобрени. ЛоархIаме да цунна ихьан хIара гектара тIа кхоъ-ах центнер а кхоачийташ аммиачни селитра йиллар а. ХIаьта гурахь дийнача ялаташта бIаьсти азотни удобренешна е еза подкормка.

Удобренеша лакхъю ялата дикал а. Химически анализа хьахьекхар удобренеш ехка хьаьндаьча кхашкара чуийцача «безостая-1» сортах долча кIина хIара фийгана 15,6 процент белок йолга. ХIаьта удобрени а ца тоссаш кхедаьча цу сортах долча кIина хIара фийтана 15.2 процент мара яц белок.

Удобренеш а ца йоххаш кхедаьччнца ниййсдича, удобренеш а товсаш кхедаьча «Кавказ» сортах долча кIина хIара фийгана 0,6 процент дукхагIа я белок, хIаьта клейковина 3.5 процент дукхагIа я. Цхьа процент дукхагIа хул клейковина «безостая-1» сортах долча кIица а.

Укх шера тха сортоучастке хьалха ца хиннача тайпара лакха кIина хьувкъам чуберa къахьегамхоша. Иштта, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача «Кавказ» сортах дар 79,5 центнер, «безостая-1» сортах дар — 63,3 центнер.

Из хьувкъам кхебеш оаха даьр фуд? Цу участке хинна коартолаш чуийцачул тIехьагIа хIара гектара тIа 850 кубически метр кхоачаргдолаш чудолийташ хий диллар. ХIаьта лаьтта кIеззига докъаделча хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 5 центнер суперфосфат, 1,7 аммиачни селитра, цхьа центнер калийни тух кховчаргдолаш минеральни удобренеш ехкар. Цул тIехьагIа нухахи цунна тIехьтессача зIамигача нухахи лаьтта тоIадеча механизмахи макхахи латтача комбинированни агрегатаца лаьтта аьхар. Цхьабакъла предшественник тIехьагIа кхачачарех хиннадаь цкъа мара культиваци янзар.

ХIаьта мишта кийчдир фу? Цхьоалагiча класса кондици йолча цун хIара тонна 1,5 килограмм гранозанацеи опудрилацеи 3 килограмм гексахлоранацеи обработка йир.

Эшшача боарамагIа тIаьда долча лаьтта дIа а дийна, тоIадаьча кхай тIа ихьан тайпара эшача боарамагIа листа тIадаьлар кIа. Белгалдаккха доагIа хIара гектара тIа 266 килограмм фу тесса хиннала. Цунах хьатIадоал юкъера лаьрхIача 5,5 миллион зIирг. БIаьстан юххье хIара гектара тIа цхьаьца центнер а кхоачийташ аммиачни селитраца подкормка йир, цул тIехьагIа лаьтанца Iайна тIоадал соцаярах тIаяла йолаеннача йоархIашта оасар дараи макхаш даьхар. ХIаьта кIа бIаьстан, Iаь замалахь Iайнача тIоадалеи азотеи новкъосталца дика дегIадоаладир. лар.

КIа дика лакхделча юха тIаяла юласнича йоархIашта, къаьстта «хореоспора нежиля» яхача йоархIа духьала хIара гектара тIа йиъ бIаь литр хил чу эиь кхоккха килограмм 2,4-Д яха гербицид а кхоачийташ химически хьисапе оасар дир. ХIаьта гербицидех дукхагIа пайда баргболаш хIара йиъ бIаь литра хих итт-итт килограмм аммиачни селитра а техар. Цу гIулакхо торо хилийтар кIина овлий низ кхы а чIоагIбалийта.

КIа зиза даккха гаргa долча хана ДДН-45 марках догIан хьисапе хий деттача установкаца хIара гектара тIа 360 кубически метр а кхоачийташ хий диллар. Цул тIехьагIа кхы а шоаза кIина фийг бузача ханеи из кхача болалуши хий тоха лерхIар оаха. Цхьабакъда цу ханна денача догIо тIерабаьккхар хий деттачарна тIара из болх.

ДегIадоагIача ерригача хана тIоадалаца, тайп-тайпарча минеральни удобренешца Iалашдаь кIа дика хьатIадаьлар. Юкъера лаьрхIача 110—115 сантиметр лакха хилар из. Дика бизар кIича фийг а. Иштта, агротехнически ерригa бокъонаш шоай хаинахь кхоачашъеш кхебир оаха из хьувкъам. ХIаьта вай республика ерригача районашка торо я иззал хьувкъам чуэца. Эшар фуд? Агротехнически ерригa мероприятеш оаха дийццача тайпара дикагIа йолча ханашка чакхъяхар.

М. СИНЕЛЬНИКОВ,
Наурски района паччахьалкхен сортоучастка заведующи.

КЕРДА САГ ХЬАЛКХЕВЕР

ОЧЕРК

Школа директе кIезига сагот-данзар из класс бахьан долаш. Дисциплина ледара яр, харцахьа лела бераш дукха дар. Цуьга хьежжа дар дешара гIулакх а. Ерригача школе бIагальъяннаяр Грознерча 57-ча школера ялхлагIа «а» класс. Цхьаццадола бераш цхьан классе шоллагIча шера чудисадар. Лоаццача хана массехк класси кулгалхо хувцаденнавар.

ТIеххьара а цу классе кулгалле Раиса Яковлевна Рагожина йохийталга соцадир школа директе. Йоккха опыт йолаш а, ялхайтта шерал тIех школашка болх баь а яр из.

— ХIанз сешна лечкъаду из, — дувц Рагожинас, — дукха раьза йоацаш хьайийцар аз из класс цу хана. Хала хургдолга ховра. Дукха низ тIабахийта безар класс тоаяра.

Хала дац Раиса Яковлевнас яхачох теша. Тайп-тайпарча къамех дола 36 бер да классе дешаш. Укхаза да нохчий, гIалгIай, эрсий, эрмалой, жуттий, иштта кхыча къамех дола бераш. Эггара керттера да цу деррига берех хIараваьр ши-ший оамал йолаш хилар. Цхьавар сиха ва, шоллагIа вар мекъа ва, кхоалагIа вар дешарах хала кхеташ ва. Долче хIара бера оамал йовза, хIараннeца къаьст-къаьста кхетама болх дIабахьа беза классни кулгалхочун нагахь ший балха котало йоаккхалга ловш из вале.

Цу гIара дIаболабир Раиса Яковлевнас ший болх. Цунна сихха яйзар классерча хIара бера оамал, цо кхетадир малагIча бераца фу тайпа болх бе беза.

КIезига болх бе безанзар Рагожинай харцахьарча берашца, дешара мекъа болча дешархоца. ХIара дешархо дIаккхетаве везар шийна карагIдаргдолчох, шийна могаргдолчох. ХIанз ела а къежаш дувц Раиса Яковлевнас Ханукаев Эдик а, Черкасов Володя а, Журавлев Саша а сашна болча дешархоех. Шоаш во дешаш хиларал совгIа, царна корадоагIар кхычарна новкъарло яра, классера дицииплина толхаяра наькъаш. Кхьметтел уж ялхлагIча классе шоллагIча шера бита безаргхиларах тийшараш а бар хьехархой коллективаца.

Бакъда классни кулгалхочо кIаьд ца луш болх бора хIара дешархочуьца къаьст-къаьста а, ерригача классаца цхьана а. Эггара хьалха дикагIа болча дешархой актив кхотайир Раиса Яковлевнас. Хьехархочо кхетадора царех шийна бакъбола гIончаш хургхилар. Дика дешаш а харцахьа ца лелаш а бераш сихха дайзар цуьна. Домина Ирина, Спирин Шура, Мусаев Алик, Бабиченко Ирина, Селиверстова Наташа хьалхарча классацка денз дика дешархой хилара тарра белгала бар укхаза. ТIехьабусаш болча дешархошта царга новкъостал дайтаро, дикагIа болча дешархой активо классера дисциплина чIоагIъеш дIахьош бола болх вIаштIехьбаккхаро дикка торо хилийтар дешара тIехьадусаш дола бераш хьалхлоза. Классе вIашагIделлар урокаш чакхъяьннача тIехьагIа хIара хьехархочо ши-ший предметех берашца кхы а занятеш дIакхухьалга. Классни кулгалхочо Р. Я. Рагожина оарцагIбаьха эрсий мотт хьехаш йолча Нина Григорьевна Клинова, математика хьехаш йолча Раиса Григорьевна Луневас, иштта кхыболча хьехархоша а дIадоладир, тIехьабусача дешархошта хаддаза новкъостал делга, урокаш чакхъяьлча царца занятеш елга.

Берашка дикагIа дешийтара, цар дисциплина чIоагIъяра йолаш йолчарех пайда ийца ца Iеш кердa формаш лехар Раиса Яковлевнас. Цу гIулакхо торо хилийтар 1970-ча шера ца[мара шоллагIча шера чу ца вусаш классера берригa дешархой ворхIлагIча классе баха.

Массехк цу хьалха Раиса Яковлевна кулгалле йолаенна класс хIанз 8 «а» класс я. Дешархой цу хана хиннараш ба, бакъда оамалаш кхы я. Елалу Раиса Яковлевна цхьан хана во лелаш хиннача, харцахьа лелаш хиннача Ханукаев Эдиках, Журавлев Сашех, Черкасов Володях фу хиннад аьна хаьттача. Тамаш а яц, хьехархочун да а да доккхал делга. Кхоъ яьккхача а тамаш е езаш хиннача Ханукаева берригача предметашта йиаши пхиаши мара йоацаш чакхъяьккхар ворхIлагIа класс. Бахьан а доацаш каст-каста урокаш тIара удаш хиннача Черкасов Володяс ворхIлагIча классе тIавоацаш цхьа урок дIаяхийтац, хIаьта, сов харцахьа хиларах массане дог дилла хиннa Журавлев Саша хIанз классерча активистех толашагIа барех цаI ва. Цу тайпара масалаш дукха да. Цудухьа да хIанз 8 «а» класс ерригача школе дикагIчарех цаI лоархIаш хилар.

Дуккха формаш я бераштa кхетам балара, царга дика дешийтара. Бакъда керттера форма я боарам боаццаш бола берашцара безам. Иштта безам хиларо торо хулийт бераш кхетадара формаех бизза пайда хьаэца, берах общестана пайда лургбола саг хьалкхеве. Из бакъдо Р. Я. Рагожина массехк шера ший классаца беча балхо.

Цо лечкъадац духхьал ше наI дIагIертарах хIанз долаш мел дар хьахинна ца хилар. Боккха теркам тIабохийт берий даьшцаноаношца беча балха. Из боккха низ ба. Дикка опыт йола хьехархо ше хиларах тарра. Рагожинас кхеталу бер кхетаделгах, цун дешарах йола бехктокхамал цхьатарра кхета а еш школа, даьшаноаноша болх баро мара коммунистически мировоззрени йола граждании хьалкхеве торо хулийтарг ца хилар.

Цудухьа 8 «а» классерча дешархой даьй-ноаной хIанз юстара бац класса гIулакхашта. Хьехархоица цхьана берий дешара йоакхо яь ца Iеш, уж харцахьа ца лелийтарга хьежа ца Iеш, цар барт а болаш болх дIахьу дешара тIехьадусаш бер ца хилийтара, бераша шоай мукъа ха сакъердаме а найдане йолаш а дIаяхьара. Даьй-ноаной йоакхо яь Iац духхьал шоай бераша дика дешара, цар дика оамалаш Iомаяра. Цар цхьатарра йоакхо ю классерча берригача дешархой. Цар каст-каста укхаза собранешка гуллуш, хьехархоица дагабуьлаш наькъаш лех класса новкъостал дара, ниййслуш дола кхоачамбоацараш дIадахара. Дешархой даьй-ноаной актива каст-каста еш йолча рейдаша торо хулийт хIара бера дешара торонаш йовза, дика дешара цунна новкъарло еш дар дIадаккха. Рагожина раьза я берашка дика дешийтара дешархой цхьаккха да-нана юстара ца латташ гIулакх оттаде аьттув шийбалара.

Боккхача лоархIаме а шийх пайда боалаш а гIулакх да кердача программах дешар. Цо торо хулийт хIара дешархочунна дикагIа тIахьожам лоаттабе, цун дешара торонаш дикагIа йовза. Рагожинас классе вIашагIъехкай микрогруппаш. ХIара группана чувоагIа 5—6 дешархо, хIаьта группана кулгалдеш ва классера толашагIа вола дешархо. Цар цхьана кийчъю урокаш, вIаший новкъостал а деш. «Берригаш цхьаннена тIехьа, цаI массанена тIехьа» яхача принципах бах дешархой. Микрогрупперча хIара дешархочо ше бехктокхаме лоархI шийн новкъостий гIулакхашта. Из лоархIаме ва ше коллектива член хилар дешархочунга кхетадайтара, коллектива хьалхашкара шийн бехктокхамал цунна дIайовзийтара.

Классе дика вIашагIделлад микрогруппашта юкъе социалистически яхь йоаржаелга а. Микрогруппаша шоайла яхь лелаю дешарах кхетара гIулакха, бераш дешара тIера ца дувлара, юкъара болх бара. Каст-каста микрогруппашкарча дешархоша вIаший а, хьехархоша а тIайийца декхараш кхоачашдара беча тIахьожамо торо хулийт хIара дешархочун кхоачамбоацараш гучадаха, дешархой кердa торонаш лаха, царех бизза пайда эца.

57-ча школерча 8 «а» класса хьехархой коллективо еш йола йоакхо берашка дика дешийтара шоай низ а, хьинар а ца кходеш болх барца кхоачалуш яц. Укхаза иштта йоакхо ю дешархой лакхара кхетам бола гражданаш хургболаш хьалкхебара. Цхьа лоадам боаца хIама хета тарлу классе хьалкхедеш долча зизашта гIулакх дарах, классе цIено лоаттаярах, берий форма цIена хиларга хьежарах, е иштта кхы а цу тайпарча гIулакхех. Бакъда цу гIулакхаша Iомаву хIара дешархо коллективана хьалхашкара шийн бехктокхамал йовза, вахарца общестана пайдане дола цхьаккха хIама кIезига ца хилар кхетале. Шу хьалха цу тайпара гIулакх шоашка дакъа кхоачаш да аьнна хетаргдацар цу классерча Неверова Ирайнеи Мамадаева Заринеи. Бакъда хIанз уж хьожаш дола зизаш ший хаинахьа хий тоханза дусаргдац. Хьаэцар вай, хьалха харцахьа леларца а, во дешарца а белгала хинна Ханукаев Эдик. Ше дика дийша ца Iеш, классера дисциплина дика хилара а дакъа кхоач хIанз Эдикага.

ХIанз шоай ханага, шоай низага хьежжа дола общественни декхараш кхоачашду цу классерча берригача дешархоша. Дика дийшаи коммунистически кхетам болеи гражданаш хьалкхебелга — из да классни кулгалхочо Раиса Яковлевна Рагожинас а кхыча хьехархоша а шоай балхацара керттера лерхIаш дар а кхоачашдер а.

Бераш эстетически кхетадара а кIезига маIан долаш дац цу классе вIашагIъехка художественни самодеятельноста тайп-тайпара кружокаш хилар. Къона иллиалархой, халхархой, музыканташ ба хIанз 8 «а» классе. Шоай классе, е школе концерташ тийнна Iац хIанз къона артисташ. Цар шоай искусства говвал дIаяйтай школерча дешархой даьшта-ноаношта, цар масайттаза концерташ уттадаьд классаца шефски бувзам лелабеш йолча Нохч-ГIалгIай химзавода № 1 йолча цеха коллективана хьалхашка.

КхоалагIа шу гаргга мара дац Раиса Яковлевна Рагожинас цу класса кулгалду. Бакъда дукха хувцаденнад цу ханачухь. Хьалха санна, ерригa школа а тIехьатетташ хинна класс яц из хIанз. Школерча дикагIа йолча классех цаI я. Цун керттера бахьан да Р. Я. Рагожина а, классерча кхыча хьехархошта а боарам боацаш бераш дезаш хилар.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

ХЬИЙКЪА СВЕКЛА

Гудермесски района «Кавказ» колхоза къахьегамхоша чуэцаш латт шекара свекла.

Хьайнача никха тара да укх деношка колхоза кхаш. Iуйрийна денз са довллца кхашка гIолла дIа-юха удаш лел машенаш, тракторни лафеташ. Цахаддаш деш да оахам.

Ховш ма хиллара укх шера республике эггара хьалха свекла чуэца болабеннараш «Кавказ» колхозера свеклаш лелаераш ба. ХIаьта укх шера эггара хьалха шекар доаккхача Шалински заводе мерза овлаш дахьаш евар цу колхозера машен яр. ХIанзле а колхозаша заводе дIадахьийтад 500 тонн гаргa мерза овлаш. Колхоза механизаторий, кхашка балхаш дерий берригa терхам тIаберзабаь ба лоаццача ханеи ца йойташи ерригa культураш чуийца яхара. Доккха новкъостал ду цар шекара свекла лелаерий къахьегам аттача баккхара. Колхозе ба шоай рационализатораш а. Масала дукха уйла йир механизатора Гичикаев Iазама свекла лелаерий къахьегам аттача баккхара. Эггара тIехьа цо ший чертеж оттайир шекара свеклаш хьалъэцаргйолча машена. Механизатора Баймурадов Абубакара новкъосталца тишъеннача машенех йисача оатхалех цар вIашагIъеллар ший тайпара свекла чуэца машен. Из машен балха юкъейоалаярах колхоза тIакхийтта пайда эзар сомал тIехбаргба. ХIаьта рационализаторски предложени юкъейоалаярах Гичикаев Iазама 120 сом ахчан премиеи елар.

«Кавказ» колхозе ерригa а лелаеш я 300 гектар шекара свекла. Царех хIара гектара тIара 260 центнер мерза овлаш чуэца деза планагIа, Бакъда, КПСС XXIV съезда сийна яхье боалаш колхозхоша дош делар хIара гектара тIара 350 центнерал кIезигагIа йоацаш свекла яха.

ХIанз лоархIамаш дича гучадоал уж 400 центнерга дIакхоачаргйолга. Къаьстта дика хьийкъай укх шера свекла Акбулатова Хьавра керте латтача комсомольско - кагирхой звеной кхай тIа. Цар лелаеча 50 гектарах хIаране тIара укх шера чуэца лерхI 450 центнер.

ДIадахача шера баьккха толам а во бацар. ХIара гектара тIара цар чуийцар 403 центнер свекла. — Сийлахь - боккхача Октябра 54 шу дизара хетаду оаха тхоай толамаш, йоах звеньеваяс Акбулатова Хьаврас.

И. ДЖАМАЛОВ.

КОКЧЕТАВСКИ области йоккхагIйолча Джамантуэски Элеваторе хьаэцаш да укх шерара ялат. Дийнахь а бус а бу цига болх. Элеваторе шерра юкъедоаладаьд халача балхашта автоматизаци механизаци елга.

Динахьеи буси элеваторо чакхдоакх эзараш тоннаш ялат.

СУРТА ТIА: Джамантуэски элеватора коа наIарашка.

Н. ЧМЕЛЕВСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

IАМАРЧ ЛОРАДЕ ДЕЗА

Чкъаьрий лорадеча инспекцесшин тайпара леладу республика IамарчаштатIахьожам лоаттабу гIулакх. Цкъа-дале, йоакхо е еза Iамарчашка заводий а фабрикай а отходаш чу ца ахийтара, шоалгIа- дале, къовсам лоаттабе беза бокъо а йоацаш чкъаьрий лувцараша.

Дукха ха йоацаш «Сердало» газета тIа кепатехаяр нов. Копылкова чкъаьрий мишта леладе деза яхаш дувца статья. Цу тIа белгалдаьккхача тайпара берригa бахархой декхарийла ба республика чкъаьрий боахам дегIабоалабара новкъостал де тIахьожам лоаттабе.

Вай парте а правительства а лаьрххIа соцам баьб боахамашка чкъаьрий Iамарч леладара хьакъехьа.

Вай Грозне а дукха гIулакхаш де деза цу тайпара. Ховш ма дерра дукха я вайцига промышленни отходаш юса мехкдаьтта чакхдоаха, химически, кхыйола предприятеш. хIаьта цар Iалаьмате чIоагIа гонахьа дада Iамарч бIехьду. Уж кховчамбоацараш юстардахара дукха гIулакхаш де лерхI Грозне а ерригача республике а.

Цу даькъе лоархIаме я Заводской районе болх беш йола внеплощадочни канализаце хьалхара аргIа. Цо болх беча 1968 шера денз 1975 шерга кхаччалца 160.000 кубометр бIехдаь хий цIендергда. Уж кхы а дIахо дегIайоалае лерхI. Цу сооруженеша Грозне хий бIехдеш мел йолча предприятей бIеха стокаш цIенъергья. Из бол» ханнахьа чакхбаккхара цхьацца новкъарлонаш ниислу. Керттера дар да заводаш чура канализационни сетеш сихха реконструкци е езаш хилар. Из ца дича уж сетеш хьалъеча очистной сооруженеех дIатоха йиш яц.

Белгалде деза Грознера цхьайола предприятеш цу хьалъеча сооруженеях дIатохаргйоацилга. ТIаккха мишта хургда цар бIехдаь хий цIендара гIулакх, цу хьакъехьа фу де лерхI? Из хIанз къаьстта лоархIаме да, хIана аьлча укх шера цхьоалагIча сентябре бIехдаь хий Iамарчашка чухеца бокъо ца лу закон арадаьннад. Цудухьа цу предприятеша моттигера локальни сооруженеш хьалъю, царна юкъе я «Красный молот» завода, Локомотивни депо, хладокомбинат, кхыяраш.

Уж мел йола лоархIаме сооруженеш хьалъяра пайдане дац нагахьа санна царех бизза пайда ца эце, уж лелаеча наха шоай болх мел лоархIаме ба массане кхета ца дойя. Цу хьакъе хьокхаме масал доаладе безам ба са. Укх шера 16 августе производственно - товарни контора ловушкачара Iалаьмате дукха мехкдаьтта продукташ йоахка хий харцахьа чухийцадар. Цу гIулакха бехке бола нах бехктокхаме озара де дезараш деш я тха чкъаьрий лораду инспекци.

Цунца цхьана чкъаьрий боахама Iалаьмате зе ду бокъо йоацаш чкъаьрий лувцачо паха а. Масала: чкъаьрий лувца бокъо йоацача мIарашца, цхьаралашца чкъаьрий лувцаш лийцаб Брагуны яхача юрта баха Ш. Буцанов, М. Тутуев, Ш. Байрамов, Ш. Хасанов. Цу тайпара гIулакх леладечарца ца хаддаш къовсам лоаттабу.

Республика Iамарч лорадеш хьинаре дакъа лаца деза общественносто, къаьстта дешархоша.

Н. БРЕЖНЕВА,
запкаспрыба Грозненски инспекце инспектор.

ТОРГОВЛЕ БОЛХЛОЙ КЪАХЬЕГАМЕИ БЫТЕИ ХЬАЛАШ ДIАХО ТОАДАРАХ

Торговли толаме дегIаахар эшача лоархIамегIарча хьалех цаI да цун материально - технически база чIоагIъяр. Из дика кхетаду вай республике а. Цудухьа дIаяхача пятилетка шерашка дика шеръеннай вайцига розничи торговлеи общественни кхачани предприятей сеть. Болх бу моттигаш ихе шера 968 единица, общественни кхачан предприятешка 6800 Iохов моттиг, массе тайпарча товарий складаш дикка шеръеннай, оборудовани шозза хIана хиннаяц аьпа дукхагIа хиннай.

Тоаеннай розничи торгови предприятей состав. ДукхагIа хиннай юкъера лаьрхIача цхьан тикана кхоача болх бу моттигаш. Нагахьа санна 1965 шера цхьан тикана 2,4 балха моттиг кхоачаш хиннаяле, 1970 шера 2,9 кхаьчай.

Ерригa керда хьаеллаш йола тикаши столовеши паргIатеи сийрдеи помещенеш йолаш, хIанзарча холодильни, торгово-технологически, подъемно - транспортни оборудованеца кийчъяь я. Цу тайпарча тикаехи общественни кхачан предприятеехи я Катаяма цIерагIча поселкера продовольствении тика, Грознефтяной станицера гастрономически тика, центральни рынкера «Комиссионни товараш», «Сом, баьцадаараш» яха тикаш.

ХIанз 2200 совгIа розничи торговле тика я республике. Iохувша моттигаш чуйолча республикерча общественни кхачан предприятешка (столовешка, чайнешка, кафешка, ресторанашка) цхьан ханна гIулакх дуларгда 24 эзар сага.

Торговле болхлой къахьегамеи бытеи хьалаш тоадарца цхьана дегIаихай розничи товарооборот, шеръеннай торгови сеть.

Укх тIеххьарча хана боахамеи профсоюзни организацеша уйла чIоагIагIа тIайохийт лерттIа болх бара эша хьалаш хилийтара дешашта, лакхбаьб цу гIулакха хьалхара предприятей кулгалхой бехктокхам, дикагIа къестаде яьннай торговле болхлой чуIеча моттигий хьалашца дувзаденна дешаш. Масала, предприятей шоай чотах хьалъяь 11 квартира кхаьчай 1970 шера моттигерча торгашка.

Боахамеи профсоюзни организацеша дукха хIама даьд В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна производства културага Ерригсоюзни хьажар долча юкъагIа къахьега дика хьалаш вIаштIехьдахара. Хьажара итогаш ёча хана массехк предприятена РСФСР торговле Министерствани профсоюза ЦК-ан Сийлен грамоташ еннай. Декхар сенах латт аьлча, из латт, уж толамаш къахьегам лорабареи кхерамзлен техникан дешаш къестадеча хана чIоагIдарахи дегIакхувлларахи. Коллективни договорий лоархIам лакхбанза баргбац, чакхъяха лерхIа ерригa мероприятеш кхоачашъелга тешшаме Iалаш а деш.

Торговле болхлой къахьегама хьалаш тоадара дуккха низаши хьинари тIадохийт «Гастроном» торга кулгалхошси профсоюзни организацеи. Торгерча ерригача 14 тика чу хIанзара торгови подъемно - транспортнин оборудовани оттаьй. Торге а хозрасчетни тикашка а техача приказагIа цар чурча ерригача оборудованена эксплуатаци мишта ю хьажа а цу гIулакхах жоп дала а дезаш бола болхлой белгалбаьхаб.

Нохч - ГIалгIайчен паччахьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборот укх шера 7,5 процент лакх а енна, 480 миллион сомага дIакхоачаргья. Пятилетка чакхйоалаш 40 процент е 114,3 миллион сом йоккхагIа хилийта лерхI товарооборот. Товарооборот иштта лакхдуш хиларца дувзаденна доккхий декхараш латт торговле болхлошта хьалхашка торгово-складской сета материально - технически база чIоагIъяра, торговле болхлой къахьегама хьалаш тоадара.

ХIанз вай республике хьалъяь йоалаш латт № 1 йолча Микрорайонера торгови центр, гор. Гудермесера йоккха самообслуживане тика, 5 эзар квадратни метр цIенъюкъ йола Универмага промтоварни склад.

Хьалъе йолаьй столовей треста снабжене база, Дорресторана кондитерско - лимонадни производство.

Укх пятилетке Ленина улицагIа хьалъергья 330 болхлочоа моттиг йола Универмаг, Аргун станицера 25 эзар квадратни метр цIенъюкъ йола вIашагIйоалла йоккха оптови база, кхыйола объекташ.

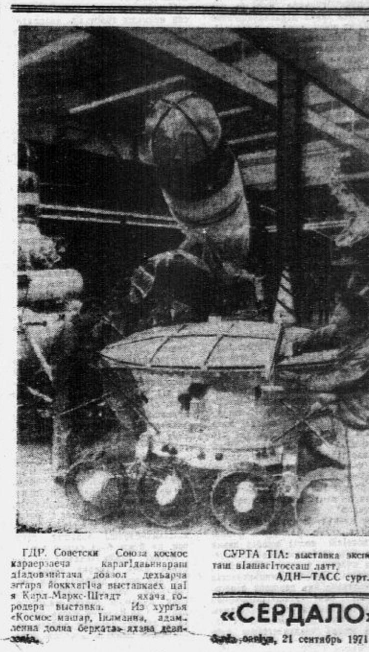
Торгови объекташ хьалъяргахьа баьккха боккха гIа ба из. Ужжамо хIамаш вайцига цIаккха а хиццадац. ХIаьта а товароборотi торгови сети дегIаахара юкъера деспропорци кхы а юсаргья. Цунца дувзаденна къахьегама хьалаши гIулакхаш делгеи тоадара резерваш леха еза йолаш йолча торгови сетахи общественни кхачан предприятеехи пайда дикагIа эцара чотах санна, иштта кердаяраш хьалъяра чотах а.

Цу тайпарча резерваех цаI я товараш дохкара методаш хаддаза эргайоахаш тоелга. Цудухьа торгови организацей теркама юкъмоттиге латташ хила деза торговле прогрессивни методаш шерра юкъекхухьилга. Цар новкъосталца кхоачашъе йиш я социалистически боахама доал дара керттера принцип — къахьегам кIезигагIа дIа а бахийта эффект йоккхагIа хулийтилга.

Шоай керттера уйла халача балхашта механизаци яра дешаш къоастадара, предприятеш хIанзарча экономични оборудованеца кийчъяра, торгови автоматаш пайданагIа йолча тайпара юкъекхахьара, оборудоване дикал лакхъяра тIаерзае еза торгови организацей, оптови базай кулгалхоша, моттигерчеи вIашагIтехачеи профсоюза комитетий председателаша.

ХIара предприяте къахьегама кхераме хургдоаца хьалаш вIаштIехьдаха, торговле болхлой къахьегами быти дикагIа вIаштIехьъяккха, кхерамзлен техникаx лаьца каст-каста инструктажаши семинараши е, «Къахьегам лорабара ди» яха общественни хьажараш вIашагIдехка деза.

А. ШУАИПОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР торговле министра заместитель, экономически Iилмай кандидат.

ГДР. Советски Союза космос караерзаеча карагIдаьннараш дIадовзийтача доазол дехьарча эггара йоккхагIча выставкаех цаI я Карл-Маркс-Штадт яхача городера выставка. Из хургъя «Космос машар, Iилманна, адамленна долча беркатаь яхана деза...»

СУРТА ТIА: выставка экспонаташ вIашагIтоссаш латт.

АДН—ТАСС сурт.

СИЙ ДОЛА НИКЪ

Атта хиланзар милице капитана Погосяна Арташа Аракеловича вахара никъ. Кхоачаш 18 шу далалехьа фашисташа болабаьча бирсача тIем тIа нийсвелар из. Цо тIом бир Украински фронте. Цига чов хилар цунна, хIаьта ше вийрзачул тIехьагIа герз бера дIахецанзар А. Погосяна тIом йистебаллалца. Дукха хIама бIаргадейра, дукха халонаш лайра вайрача тIемахочо. ТIом лаьттачу хана Европерча дукхачу мехкашка гIолла чакхваьлар А. Погосян.

1949 шера Советски Эскарера демобилизацегIа ше мукъаваьлча город Грозне цIавера А. Погосян. Дукха уйлаш йир цо цу юкъа — ший вахара никъ дIахо мишта дIабихьача бакъахьа ба хьогI яхаш. ХIаьта цо лаханзар атта никъ. Из милице балха вахар. Цу хана денз дукха шераш дIаихад. ХIанз милице заслуженни ветеран ца вовзаш саг вац Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министерстве. А. Погосян вокхагIа вола инспектор ва хIанз цу министерстве. Цун сий дола никъ белгалбаьккхаб тайп-тайпарча дукхача совгIатаща. Цхьабакъда совгIаташа сонтаваьккхевац из. Цунца къамаьл дича гучадоал Арташ Аракелович эздел долаш, себаре саг хилар, шийх дукха дувцилга из ловш воацилга.

Нов. Погосяна участкови инспектор а волеш дIаболабир юкъхьанца ший болх. Цун участок пос. Черноречье яр. Ала дезаш да из участок цу хана къаьстта хала хиннилга. Каст-каста къоалаш а дора цига, зуламхоша сага чов еш а, нах боабеш а моттигаш нийслора. ТIем тIа хилонаш лайна вале а вахаре нийслуча ийрчача гIулакхаша цкъаза бакъахьа варий-хьогI со укх балхара дIа а ваьнна, аттагIча вахача аьнна йола уйлаш кер чу йоссар инспектора. Тlаккха дагадохар: «Со-м дIа а ваьнна дIаглоргва, хIаьта ер болх бергбар, вай вахар тоаде, хозде новкъарле еш долча гIулакхаша къовсам лоаттебергбар малав?» Халонех удилга салтечун оамалца дац, аьнна ший балха висар инспектор. Партийни, советски организацешцара ший балха бувзам чIоагIбир, дружинникай болх тоабир, бахача наха юкъера мегаргбараш хьакъоаста а баь актив вIашагIъеллар. Иштта цо болх вIаштIехьбаьккхача холуш кIезигделар поселке къоалаш, даь зулам къайла ца додаш сиха хьагучадоаккхар.

— Сай новкъосташца цхьана чIоагIа тохка а тохкаш аз хьагучадаьхад бIаьш зуламаш. Бакъда царех цхьадараш дицденнадац е дицлургдолаш а дац, — яхаш дувц Арташа Аракеловича. 1958 шера дукха зенаш деш йола цхьа группа гучаяьлар. Цу группацара зуламхой цхьан сагах лета а лета цунна урс а Iетта дIабахабар. Из саг велар. А. Погосян из шийна хьахоззаше сихха ший актив хьагул а я зуламхой лувца оарцагIваьлар. Хала гIулакх дар из. Бакъда зуламхой мел шоай лераш тувлае гIийрта бале а кIалхара-м балайзар. Цар лелабаь тийша болх гуча а баьнна советски суда хьалхашка эттар уж.

Цхьаькха цхьа масал доаладергда аз цун балхах лаьца. № 10 горбольнице цкъа къоал дир. Йихьараш боккхача маьха хIамаш яр. Зуламхоша цхьаккха лер йитаяцар, е царех ховш хIама а дацар. Дукха къахьега дийзар А. Погосяна зулам даьраш лохаш. Уж хиннабар химзавода болхлой Юферови Антонови. Суде гучадаьлар хьалха цхьайттазза къоал даь уж хилар.

Арташ Аракелович тIем тIа шеяьккхача хана санна майра а тешаме а болх беш ва хIанз милице. Цун дика гIулакхаш дицденнадац Даьхенна. Из ва «Милице отличник», цунна дуккхазза еннай Сийлен грамоташ, массехказза сийлен Доска тIа хьалтеха даьлад цун сурт.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
Нохч-ГIалгIай АССР МВД политико-кхетама балха отдела инструктор.

СУРТА ТIА: милице капитан А. Погосян.

НАЬКЪАШКА ХУЛАЧА ХАТАРЕХ

НАЬХА АВТОМАШЕНАШ ЛЕЧКЪАЕРАШ

Наьха автомобилаш дIаккхувлилга къаьстта кхераме зулам а хинна дIаэттад укх тIеххьарча хана. Шеко яц, дуккха а бола зуламхой лувцаши бехктокхаме увзаши хиларах. Вешта, автомобилаш кхувлараша шоаш шоашта а таIазар деш а нийслу.

Масала, дукха ха йоаццаш, маларо наьха санна хьовзабаьча керта фо кхетийта дагадехача, кхаь дурсо Мельдзихова, Ибархановa, Лушейкос, Къилбаседа-ХIирий АССР Ольгински юрта наькъа йистте лаьтта ГАЗ-69 яха автомобиль хо а енна, лаьллай.

Кхычахьара тIабаьхка къуй, Ростовера Баку бодача наькъагIа боагIаш, шоашта лалла ца хараки малар кертагIдаьнна сов дог ураоттарахи аьрда оагIорахьа гIолла боагIаш хиннаб. ХIаьта вож водителаш улицашка гIолла лелара привилаш яххача тайпара боагIаш хинна хиларах машенаш вIашкакхийттай, Ачхой-Мартана пийсса кхаьчача хана.

Кхаь къуно даь зулам гуча да, Цхьабакъда, таIазар де деззаш хиланзар, Цар эгтара тIеххьара йига машен хиннаяр из.

* * *

КЪАРЛУШ ЙОАЦА МОТОЦИКЛ

Мотоцикл паргIата транспорт я. Къаьстта дика я из ахкен заманахь. Катехха хIамилгаш а хьоарчаяь ваха везаш моттиг нийсъелча, сахьат — цаI, шиъ далалехьа шоай зIак а тIехьа хийисте кхоачаргда шо, е КаспталгIаш тIа наьк деш, лоаман керда фо дуаш хургда. Лоацца аьлча мотоцикл — из дика хIама я!

Цхьабакъда, цхьа хIама да цунга ца лоалуш—леххаш вар менна хилар. Из дищенна хиннад городской дезинфекционни станцерча ткъо шу даьннача шофера Духович Александра. Дика кеп хинна а волаш дукха ха йоаццаш Ростовера Баку бодача наькъа тIа ИЖ-К-11 яха мотоцикл хохкаш хиннав из.

ХIаьта маларо кеп ваьккха «баьри» мотоцикло кувета чу кхессав. «Ды» хьувзабеш лийнна «баьри» больничин палата чу нийсвелар. Цхьабакъда, кхы вотIа а хила тарлора цун гIулакхаш.

* * *

«КЕМА ТIАРА ЛОВЗАРГА»

Венначох кодам баьчул тIехьагIа цунна гештдар дехаш сов чIоагIа маларах, таьзетара цIавоагIаш городе лела транспорт а нах а бIаргагуш хиннавац «Электроприбор» завода инженер Смольников.

Цудухьа, Роза Люксембург уллацагIа машенаш лелача наькъа тIа нийсвенна Смольников грузовой машен тIа а кхийтта вожаваьв. Больнице мара ца хьож кIалхарваьннав из. Цхьабакъдано леладаьчунга хьежача дика ший куц доадаь кхыча дунен тIа ваха дукха юкъ йоацаш хиннав.

А. ЧЕБУШЕВ,
ГАИ болхло.

Урус-Мартана районе дукххача наха вовзаш ва автоинспектор Тахаев Ваха Баудинович. Милице органашка ворхI шера болх беш вола цо цхьа шу хьалха заочно Саратовски тIема училища ГАИ отделени йистеяьккхай. Цу шерашка цу тешшаме ший болх беш хьаварагIа массехк грамота еннай автоинспектора коммуниста Тахаевна, «Милице отличник» яха значок йоалл цун наькха тIа. Наькъашка хула зуламаш ца хилийтара боагIаш бола профилактически болх лелабарах, аварeш а яь кIалхарбовла гIертараш сиха хьалахарах тийнна совгIаташ да уж.

СУРТА ТIА: госавтоинспектор Тахаев Ваха наькъа тIа хиннача аваре бахьан тохкаш ва.

С. ХАКИЕВА сурт.

МИНИСТРА ПРИКАЗАГIА

Милице старшинас нов. К. Мадаева Ленински района чурча гIулакхий отделе болх бу 1970 шера денз. Цига болх беча хана дуккха дика гIулакхаш даьд цо. К. Мадаев ва киса кхувдача къуцца къовсам лоаттабеш.

Цкъа хабар дера милице старшинага цхьан кхалсага кисара ахча даьккхад аьнна. Шийна хьадийцача сага сибатах, дукха ха ялалехьа, лаьцар наьха рузкъах ваха гIерта саг. Из вар Дагестански АССР вахаш а волаш. хьалха шозза, наьха киса кхувдарах, суд а яь вола С. Авторханов. Ше леладу зулам бахьан долаш кхозлагIа суда хьалхашка эттар из. Цу тайпарча зуламхоцца дукъал чIоагIа къовсам лоаттабарах Нохч-ГIалгIай АССР чурча гIулакхий министра приказагIа милице лакхера совгIат — «Милице отличник» яха знак еннай К. Мадаевна.

* * *

Къуй чу а баьнна, цIагIара дукха ахча дихьад аьнна цхьан гражданкагара заявлени ера Ленински района чурча гIулакхий отделе. Хоадамболаш яхаш моттиг а йоацаш болх я ца беш лелаш йолча гражданках Цугаевах бора дегабуам. Зуламхочун сибат, белгалонаш дIайийцар ерригача личнй составага.

Цхьан дийнахь Кирова цIерагIча парке ший посте вар милиционер Абдулмажитов. Цун цIаьхха бIарг кхийтар шийна ювцаш хезача белгалонаш йолча кхалсага. Абдулмажитова бIарг тIаэттача кхалсаг хинна а хиннаяр из къоаладьр. Из лаьца а лаьца уголовни бехке эзай.

Зуламхо сиха хьалахарах а лацарах а республика чурча гIулакхий министра приказагIа ахчан премий елар милиционера Х. Абдулмажитовна.

* * *

Цахаддаш дукхача деношка йоачан латтар бахьан долаш Iаьржа дена Шолж даьржар. Хий чухьийдар нах бахача кварталашка, учреждениешка. Дукхача наьха вахара кхерам тIаэттар. Хиво дIайиш йола зулам доккха долга кхетадеш бола Ленински чурча гIулакхий отдела болхлой оарцагIбаьлар бахача наха новкъостала. Учреждений а, бахача наьха а хIамаш кIалхаръяьхар цар, нах кхерам боацача дIаннйсбир. Дикача гIулакхашца цига белгалбаьлар милиционераш А. Гомянин, А. Мадаев, У. Абдулкадыров, В. Исханов, отделене командир Мирзоев, иштта кхыбараш. Паччахьалкхен а бахача наьха а хIамаш кIалхаръяхарах массехк милице болхлочоа совгIаташ делар.

Д. БОРИСОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

«ОАХА ДЕГ ТIАРА МОГАЮ НОВКЪОСТА БРЕЖНЕВА ВИЗИТ»

БЕЛГРАД. 17 сентябрь. (ТАСС). Президента Титос хьехарагIа укх гаргарча хана КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева доттагIала визит лоархIаме событи я югославо-советски гIулакхашка, йоах «Коммунист» яхача газета — Югославе коммунистий союза органа редакционни статья тIа. Югославе массаза а геттара чIоагIа уйла тIаахийтай СССР-парча ший гIулакхашта. ВIаши юкъера бувзамаши цхьана леладу гIулакхаши дерригача лоакъошка дегIаахар дезилга хьахьокх укх тIеххьарча хана лакхача политически боараме хиннача контакташа а. Советски Союзе хиннаб правительства председатель М. Рибичич, кхыча мехкашцарча гIулакхашта вола паччахьалкхен секретарь М. Тепавец, КПСС XXIV съезде хиннача югославски партийни делегацена керте лаьтта СКЮ Президиума Исполнительни бюро член М. Тодорович. Цхьана гIулакхаш леладе ловш хилар хьахьокхаш я кхы а дуккхаза вIашагIбеттабенначеи переговораш ечен хана Югославе лелаяь позици. ХIанз, Леонид Ильич Брежнева визит хулача ханна, хIаьта из белгалдаккханза а даргдац, язду дIахо газето, югославо-советски гIулакхаш чIоагIагIа а чулоацам дикагIа болаш а хул, цхьабакъда, шеко йоацаш, торонаш ерригаш а кхоачаенна яьннаяц, тха дог тийшачох, югославскии советскии делегацешта юкъе переговораш йолча хана керда барт-йиш тара йола стимул санна из бакъ а дергда.

Югославе яхьаш йола КПСС ЦК Генеральни секретара визит Советски Союзо лоархIаме дакъа а лоацаш дунен халкъашта юкъерча арене доккхий хувцамаш хиннача хана хул. Дунен халкъашта юкъерча арене шоай гIулакхаш толаме чакхдоах, белгалдоаккх статья тIа, дунен халкъашта юкъе цхьатаррарча бокъонегIа цхьана гIулакхаш леладелга Iалаьмате чIоагIа ловш долча, цхьанна а тайпарча блокех дIакхетанза долча мехкаша.

КПСС ЦК Генеральни секретара визит а хургйола, кхетадеш ма дарра, шин оагIорахьарча гIулакхех дола дешаш дувцарах кхоачамбаь IергйоацаI, хIанзарча дунен тIа довнаш увтта хьалаш хьахилара бахьанехи тарлучох уж къоастадергдола наькъаш лахарахи дола дешаш а чулоацаргдолаш йола переговораш хургья. Югославо-советски переговораша торо лургья шинна а оагIоно шоашта хетараш хьаларан царех хIаранега машари кхерамзлеи Iалашъяра, малагIча тайпара дикагIа новкъостал дулургда къоастадаран цу дерригача дешаех дола шоай дагардараш дувца.

Оаха дег тIара могаю новкъоста Л. И. Брежнева визит.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

Европа: дIахора гIа баккханза баргбац

Укх деношка цхьа сакъердам боацаш дусаргдац 1966 шера июль беттара, кхерамзлен дешашта ерригача Европа юкъара совещани гулъе аьнна социалистически паччахьалкхенаша предложени еннача ханара, малхбузехьарча мехкий газеташка хьажар: цу хана буржуазни кепайоазон дукха а дуккагIа йола органаши политически деятелаши вIаши шеше тIехвала гIерташ санна хеталора цу тайпара совещани гулъяра новкъарле яр духьа массе тайпара «наькъаши» «бахьанаши» лехаш.

ХIаьта нагахьа санна дунен кепайоазоно цу темах тахан яздечунга хьежача, шаьра кхетадеш хургда, ерригача Европа юкъара совещани гулъяра идея цу пхе шера мел гаьна дIахьалхашкахьа яхай, из мел шера хьаллаьцай. ХIанз тешшаме ала йиш йолаш да, Португалегарен Албанегарен дIайиккхача, цу тайпара совещани гулъяр пайдана долга дерригача европейски мехкаша къобалдеш хилар. Кхыметтел совещане идея дуккхача шерашка теркал ца еш хиннача США правительства а укх тIеххьарча хана нийсагIа йола позици лаца мегаргйолаш лаьрхIад: укх денношка ше къамаьл деш, паччахьалкхен секретара Роджерса хьакхайкадаьд, хIанз из совещани «бокъонца хила йиш йолаш» хилар.

Кхерамзлен дешаех йолча ерригача Европа юкъарча совещанецара гIулакхаш иштта хувцадалар ши-шегIа хинна хIама дац. Из да цу пхе шера Советски Союзо, кхыча социалистически мехкаша, коммунистически болхлойи партеша, ерригача европейски паччахьалкхений машар безача низаша баьча боккхача балхах хьахиннар.

Цунца дувзаденна дагайохийтача нийса хургда Будапеште, Берлине хинна Варшавски Договора юкъе дакъа лоацарий совещани, 1969 шера Москве хинна Коммунистически болхлойн партей викалий дунен халкъашта юкъера совещани, юххера а, Л. И. Брежнева парте XXIV съезде яьча КПСС ЦК Отчетни доклада тIа хьахьекха машара программа. Съездо тIаийцача цу программа тIа къаьстта белгалдоаккхар европейски континенте «кхохкам кIаьдбаргахьен машаргахьен овлангара денз гола тоханза» ярг ца хилар.

Цу наькъа лоархIамегIара результат хилар Малхбузен Берлина доагIаш долча дешаех лаьца яьча йиъ оагIорахьарча соглашенена кулгаш. яздарах. Юххера а, Советски Союза инициативагIа дIайолаяьча йиъ держава переговорашка барт вIаштIехьбаьннаб тIом чакхбаьннача тIехьагIарча, дунен халкъашта юкъерча гIулакхий эгтара чоалханегIарча проблемаех цхьаннена.

Дерригача дунен общественносто чIоагIа могаеш йолча цу совещане перспективаш хьаелл Европера машар чIоагIбарга бодача новкъя гIолла керда реальни гIанаш дахара. Укх деношка Франце кхыча мехкашцарча гIулакхий министра М. Шумана белгал ма даккхара, «йиъ оагIорахьара соглашени яь яьнначул тIехьагIа цхьаккха духьале яц европейски совещани гулъяра». Из тайпа уйла йолаш хилар хьаккхайкадир дукха ха йоацаш Копенгагене вIашагIкхийттача Швеце, Финлянде, Норвеге, Дане, Исланде кхыча мехкашцарча гIулакхий министраша.

Пхи шу хьалхагIа социалистически мехкаша хьаоттаяь инициатива, реакционни низаша сел дукха новкъарленаши духьаленаши ешшехьа а, тахан чакхъяла гаргга я. Европе кхохкам кIаьдбаргахьен машаргахьен овлангара денз гола тоха тарлуши тоха езаши я.

Аттикера трагеди

ЦIий мехкаш трагеди хиннай 13 сентябре Нью-Йорк штатерча йоккха йоацача американски городе Аттике. БIувои полицеи къиза таIазар даьд городерча набахта лийца чубоахкача, дукхагIбараш негрийи кхыча кагийча къамийи граждански бокъонашта тIехьара къовсамхой а болаш болча наха.

Американски набахтенашкара нах гIеттилга тоъал дIадаьржа гIулакх да. Цар чурча къизача террора системах хьалхагIа а кIезига яздаьдац. Цхьабакъда, хетаргахьа, политически дIадехарий иштта шера программа лийца боахкараша духхьашха хьаоттаяьй. Из яр цар Аттикерча цхьан набахта саго ла йиш йоацача хьалашта духьала яь па Iеш, ВIашагIкхийттача Штаташка кхы мел долча хIамашка диллача а рассовни социальни дискриминаци тIаловттаяра духьала а яь протест, дIадийхад политически гIулакхашта лийца боахкараш, цу даькъе къонахчал дола коммунистка Анджела Дэвис а хьахецилга.

Духхьал цу гIулакхо дорхдир США-арча граждански паргIатоний гадоаккхаш гIайттараш цIийла керчабаь американски Iаьдалаш. Эгтара тIехьарча даннеегIа, лийца боахкарех 40 саг вийннав, 200 сага човнаш яьй, хIаьта царех я дукххабараш, лораштa хетачох, ца бовш бусе гамаш а я.

Аттике цIиймохкадар — ше цхьаь цхьа гIулакх хинна Iац. ДенгагIа денга дуккагIа хул американски реакционерийи расистийи зуламаш. Мехка малхбузехьа — Сан-Куэнтин яхача набахта къизагIча тайпара вийнав негритянски деятель Джордж Джексон, вийнав, набахта лаьца воаллаш мел дукха шераш дахарах негрий бокъонаш бахьан долаш лоаттабеча къавсама идеяшта тешаме из хиннадаь. США къулбехьа — Батлер яхача эIамигача городе рассови дискриминацена духьала протест кхайкаеш неграша маьрша демонстраци еш хиннача хана расисташа йийнай 19 шу даьнна Маргарет Нотт. Из йийначоа кIалхарвала новкъостал даьд полице. Эхь ца хеташ Джордж Джексон вийначул тIехьагIа набахта йоалла хIанз шу гаргга ха кхаьча Анджела Дэвис ер кхераш я американски общественность.

Политически гIулакхашта лийца боахкараш боабелга США массазара гIулакх а хинна дIадахад, хIаьта дукхагIча хана бехк ца беш а дус. Кхы тайпа уйлаш ярашта низаш делга вIаштIеххьа-тIехьа хьадоагIаш хилар—из цхьа дагадоацаш нийсленнача хIамаех хьахиннар дац, бокъонца уйла а яь оттаяь политически террора кампани я, хIаьта цун новкъосталца юхасоцабе гIерт американски реакци мехка тIа-тIа дуккагIа сомлуш боагIа протеста болам. ХIаьта ситIаръялара хьашт мелд а бахьанаш долаш я реакци. Американски общественность тешац Вьетнаме машар оттабе безам ба ший яхаш правительства дувцача хари хабарех, цудухьа керда выступленеш е кийчлуш я из Индокитаера США агресси сов техка соцаяра тIехьа. ТIема гIулакхашка Iаламате дукха дIаухийташ дола ахча кIезигдаран цу ахчах Америка социальни эйпашта дарба дар духьа пайда эцаран тIехьарча болама юкъеух мутIарера американцаш меттел, общественнии политически деятелаш я. Мехка лаьгIлуш дац алапеш лакх ца долийташ лоаттадара, инфляции хьабе болх ца хилари сов тIехдувлара духьала протест еш болча къахьегамхой забастовочни тIемаш.

США доалдеча гIозараша тертора наькъашкара лех капиталистически системана хIанз тIа-тIа дукхагIа тIаватташ йолча халонашта кIалхарбовргбола оагIув. Цхьабакъдa, цо кхы тIа а ирде тарлу ВIашагIкхийттача Штаташкара чухьара политически гIулакхаш, тешал ду американски капитализма кризис дIахо кIоарглуш хилара.

Валютни кризис: хьалхашкахьа керда къовсамаш

ХIанз капиталистически мехкашка латтача ynзареча валютно-финансови кризисо хьоадаьча дирача къовсамашта уйла, тIаерзайир дIадахача кIиран шин событе. Брюсселе кхоххаденнача хьалашка «юкъарча рынка» ялх мехка экономикан, финансайи министрий сесси хилар. Цар декхар дар шоай позицешта дагабовлари президента Никсона чакхдоахача чрезвычайни гIулакхашта шоай деррига низаш вIашагIа а теха духьалъоттари. Уж гIулакхаш, ховш ма дарра, США тIема-политически экономически экспансех хьахиннараша хьоаьяча кризисо тIаоттабаь бала американски цхьоагIонхошта качболла лаьрхIа дар. Декхар халагIа хулийтар «ялхнена» шоашта юкъерча валютни вIашдухьаленаша.

Цхьабакъда США оагIонгахьара тIатувсаш бола кхерам «ялхнех» долча мехкий шоайла барт вIашагIа ца кхеташ дола дешаш къоастаделга тIехьадаккхеи лоархIамеча цхьадолча дешаех йолча, вIаши дага а даьнна нийсъяьча позице хьакъехьа барт вIаштIехьбаккхеи аьттув боалаш, селлара боккха бар. Цар США-гара хьадийхар шоай продукци экспортагIа американски рынке ухийтача мехкашта чIоагIа хIама тохаш йола 10 процент лакхъяь импортни пошлинаш сов чехка юхайоахилга. «Ялхне» иштта хоадамболлаш хьадеха лаьрхIар доллара девальваци елга, хьаkхайкадир доллараrагара дунеи резервни валюта дакъа дIа а доаккхаш (бухсоццача кхаьчача) капиталистически паччахьалкхений керда валютни система вIашагIйоллара шоаш тIехьа хилар. Бакъда, цу тайпара система хьаяра наькъаши методаши хьадда белгаллаьдацар, хIана аьлча цу дешашта ялхнена шоашта чухьа а чIоагIа барт нийгIаб.

«Юкъарча рынка» мехкаша цхьа барт а баь вIаштIехьъяьккхача позице Вашингтона маневраш кIезиг-дукха халача хьал тIа оттаяьяле я, цо меттахьа яьккхаяц американски монополей хьаштаща хьалхаяьккха программа кхоачашъе лаьрхIача США доалдеча гIозарий чIоагIа уйла. Из бакъдир «иттане группай» — 15—16 сентябре Лондоне хиннача малхбузехьарча керттерча мехкийи Японеи финансай министрий а хIаьта иштта дунен тIа йоккхагIйолча банкий викалий а совещане. США викалаша ка лургйоацa позици лаьцар цу совещане, цхьоагIонхоша дIадехараш тIа а ца эаш.

Къовсама вож раунд 26 сентябре «итт группа» керда совещани а хIаьта цул тIехьагIа дунен халкъашта юкъерча валютни фонда хIара шерара конференци а хургйолча Вашингтоне дIайолаяла эзаш я. Ерригача симптомаша яхачох, хIанзара валютни кризис йIаьхлургйолаш я.

Израиль: халкъа духьаларча политиках хьахиннар

Укх тIеххьарча хана тIа-тIа низкъалагIа хулаш доагIа Израила чухьара гIулакхаш. Доалдеча гIозарий милитаристски, экспансионистски наькъо бизнесменний йоккха йоаша группа йIаьхий хиларен Iалаьмате дукхача къахьегамхой материальни гIулакхаш талхаргеи вуг. Юха ца къовлалуш лакхлуш латт налогаш, тIадетталу хIамай маьхаш. 1969 шераца нийсбича потребительски товарий маьхаш шозза лакхденнад. Дикка тIаккхийттаб квартирех боаха мах, езьенай транспорт, электричество. Израиле бахача кхо миллион нахах израильски кепайоазон тIа араяьхача даннешкара, хьагуш ма дарра, 750 эзар саг къе вах е хIалак хулча дIаккхьача ва.

Цу доллача хIамаша шоай вахара хьалаш тоадар духьа къахьегамхоша лоаттабу къовсам чIоагIбаларга кхоачаву. Нагахьа санна 1968 шера стачкашка дакъа лоацаш 42 эзар саг хиннавале, 1970 шера забастовка еш хиннаб 120 эзар къахьегамхой. Укх шера кхы а боккхагIа ба забастовкай болам.

Израиле чухьара вIашдухьаленаш духъювлаш бола цхьаькха хьаст — сефардаш оалаш бараштa, Азеи Африкан мехкашкара баьннача жугаташта еш йола дискриминаци. «Мидл ист перспектив» яхача журнала араяьхача даннеегIа, Израиле бахача берригача нахах 65 процент гаргга бараш сефардаш ба, цхьабакъда, израильски университеташка 12 процент мара бац Азерен Африкерен цу мехка баьхкарий дезалхой; парламентерча 120 депутатах сефардашта хьалхара викал 17 мара вац. IарбаштаI нийсса Израиле эгтара кIезигагIа алапеш телаш болхлой ба сефардаш.

«Расистски паччахьалкхе а хинна дIаэттай Израиль — хьакхайкадаьд Бен-Ами Кортера, США негритянски организацей кулгалхоех цхьанне. Израиле а хинна ше цIаьвеначул тIехьагIа,— иштта мара лархIа йиш йолаш дац, Тель-Авива Iаьдалаша сефардашта чуIеча моттигашта меттел бомбоубежищай къоргаш телаш хилар. царна хьабе болх ца хилийтар, хIаьта цар берашка школе аха торо ца хилийтар. Цу тайпара практика — бокъонца йола расизм. Тхона тхоаштта бIаргадайра из».

В. ГОНЧАРОВ,
И. ЛАПИЦКИЙ,
И. АБЛАМОВ,
А. СТУПАК.
(ТАСС).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грозней кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара гIаьхкьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 24—29, Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка юкъ-юкъе догIа а делхаш. ди а къувкъаш, малхбузехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура буйсашка 10—15, деношка 27—32 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактора зам. **А. А. МЯКИЕВ.**

ХЬАЖА, ЛАДУВГIА

21 сентябрь.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.05 —Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.30 — Партийни дешара системера дешара шу долалуш. Миллионий ленински университет. Вай Iилма массарел низболашагIа да. 19.00 —Албакова творчески гIехьаленцара (гIалгIай меттала). 19.20—Киножурнал. 19.30—Дунен халкъашта юкъера обозрени. 19.40 — Шоана, бераш. 19.55 — «Альбатроса тIеххьара рейс» яха телевизионни дуккхача серийни художественни фильма премьера (шоллагIа сери). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 —«Каин XVIII» яха художественни фильм.

РАДИО

6.30 — «Юрта Iуйре». 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Хаоттами музыкальни антракти. 7.00 —Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «ГIалгIай фольклора оагIонаш» яха литературно-музыкальни композици (гIалгIай меттала). 9.00—Москва. 9.15 — «Даькен арешашка» яха передача. 9.35 — Нохч-ГIалгIай иллейи ашарийи концерт (нохчий меттала). 10.00—Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 —Пятилетка хьалтаре шу. Промышленноста болхлошта (нохчий меттала). 16.20 — «Коллеги» яха радиоочерк (эрсий меттала). 16.35 — Ашараш. 16.45 — «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва.

22 сентябрь.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Спортивни дневник. 18.10 —Документальни фильм. 18.20 — Са пятилетка. Бригадир Саидов (нохчий меттала). 18.30 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 18.55 — Хоамаш. Реклама. 19.00 — Киножурнал. 19.10 — ЛадувгIаш я. 19.30 — Интервидени. Футболах йола Европа чемпионат. Советски Союз —Къилбаседа Ирланди. Ленина цIерагIча Центральни стадионера передача. 20.15 — Шоана, бераш. 20.30— Футбол. 21.20 — «Тахан—керда аттракцион я» яха художественни фильм.

РАДИО

6.30 — Юрта боахама знаней школа. (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.55 — Хаоттами музыкальни антракти. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Партийни просвещене системера дешаре шу доладалале хьалха «Идейни тешарца б» вай низ» яха беседа (гIалгIай меттала). 8.40 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 9.15— «Дикача нахах» яха передача (нохчий меттала). 9.30 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт (эрсий меттала). 10.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Вахар гIулакх дар юкъара йоахо я» яха корреспонденци (гIалгIай меттала). 16.20 — «Юртара вахар». Юрта боахама болхлошта (нохчий меттала). 16.35 — Пятилетка доаха гIалгаш. Промышленноста болхлошта (гIалгIай меттала). 16.50 — Граждански оборона хьакъехьа бахача наха (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.14 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.27 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — «Къонал» (гIалгIай меттала). 20.00 — «Музыкальни формаши жанраши» яха передача (нохчий меттала). 20.30 — Москва.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный. Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96: зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05205. Заказ № 9050.